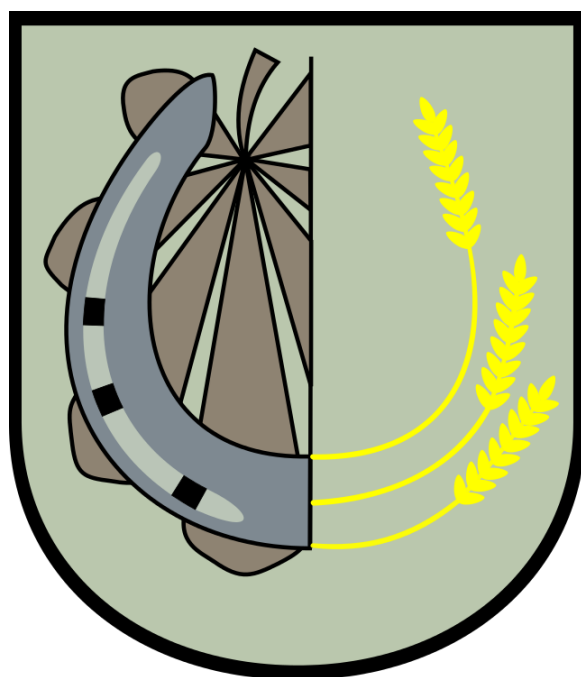

***STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY
MICHAŁÓW NA LATA
2016-2022***

Michałów 2016

Spis treści:

Wstęp.....	6
I. Podstawy formalne tworzenia gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Michałów .	8
I.1. Dokumenty europejskie.....	8
I.2. Dokumenty krajowe.....	9
I.3. Dokumenty regionalne oraz lokalne.....	9
I.4. Krajowe regulacje prawne.....	9
II. Struktura demograficzna i podstawowe dane o mieszkańcach Gminy Michałów..	11
.....	11
II.1. Położenie i powierzchnia Gminy Michałów	11
II.2. Ludność gmin wchodzących w skład Gminy Michałów	12
III. Diagnoza warunków życia mieszkańców Gminy Michałów – środowisko, naturalne, środowisko kulturowe, sport i rekreacja, oświata, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne i gospodarka.....	15
III.1. Środowisko naturalne Gminy Michałów	15
III.2. Historia oraz środowisko kulturowe Gminy Michałów.....	16
III.3. Kultura, sport, turystyka i rekreacja w Gminie Michałów	21
III.4. Zasoby mieszkaniowe oraz infrastruktura techniczna Gminy Michałów	23
III.5. Oświata w Gminie Michałów	24
III.6. Ochrona zdrowia w Gminie Michałów	25
III.7. Organizacje pozarządowe w Gminie Michałów	25
III.8. Bezpieczeństwo publiczne w Gminie Michałów.....	26
III.9. Sytuacja gospodarcza w Gminie Michałów	27
IV. Diagnoza problemów społecznych w ujęciu działania instytucji pomocy społecznej.	28
IV.1. Bezrobocie.....	29
IV.2. Ubóstwo.....	30
IV.3. Przemoc w rodzinie.....	31
IV.4. Niepełnosprawność.....	32

<i>IV.5. Osoby starsze.</i>	34
<i>IV.6. Uzależnienia.</i>	35
<i>IV.7. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.</i>	36
<i>V. Pomoc społeczna w Gminie Michałów. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowie</i>	37
<i>V.1. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia w Gminie Michałów. Przyczyny kwalifikujące do świadczeń z pomocy społecznej.</i>	40
<i>V.2. Działania z zakresu pomocy społecznej realizowane przez GOPS w Michałowie.</i>	41
<i>V.3. Realizacja świadczeń rodzinnych, zasiłków oraz świadczeń pielęgnacyjnych przez GOPS w Michałowie.</i>	45
<i>V.4. Wskaźnik deprywacji lokalnej w Gminie Michałów.</i>	46
<i>VI. Diagnoza problemów społecznych w ujęciu badań ankietowych mieszkańców Gminy Michałów.</i>	47
<i>Charakterystyka badanej próby.</i>	48
<i>Ocena warunków życia w Gminie Michałów.</i>	48
<i>Ocena jakości życia w Gminie Michałów.</i>	49
<i>Ocena warunków życia w Gminie Michałów pod względem warunków mieszkaniowych oraz bezpieczeństwa mieszkańców.</i>	51
<i>Dostęp do placówek opieki zdrowotnej na terenie Gminy Michałów.</i>	51
<i>Problem uzależnień na terenie Gminy Michałów.</i>	52
<i>Zjawisko przemocy domowej w Gminie Michałów.</i>	53
<i>Problemy społeczne występujące na terenie Gminy Michałów.</i>	54
<i>Dotkliwość poszczególnych problemów społecznych.</i>	55
<i>Ocena stopnia zaangażowania i kierunki działań władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców Gminy Michałów.</i>	56
<i>Propozycje działań, które powinien podejmować samorząd lokalny w celu rozwiązania najważniejszych problemów społecznych.</i>	57
<i>VII. Analiza SWOT problemów społecznych Gminy Michałów</i>	59
<i>VIII. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michałów na lata 2016 – 2022.</i>	62

<i>I. Cel strategiczny: Przeciwdziałanie powstawaniu zjawiska ubóstwa w Gminie Michałów...</i>	64
<i>I.1. Cel szczegółowy: Minimalizowanie zjawiska ubóstwa w Gminie Michałów.....</i>	64
<i>I.2. Cel szczegółowy: Stworzenie systemu pomocy skoncentrowanej na osobach i rodzinach dotkniętych ubóstwem w Gminie Michałów.....</i>	65
<i>II. Cel strategiczny: Integracja społeczna i aktywizacja zawodowa oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w gminie.....</i>	66
<i>II.1. Cel szczegółowy: Integracja, reintegracja i aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, przeciwdziałanie skutkom bezrobocia.....</i>	66
<i>II.2. Cel szczegółowy: Integracja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych oraz starszych.....</i>	67
<i>III. Cel szczegółowy: Redukowanie problemu uzależnień w Gminie Michałów.....</i>	68
<i>III.1. Cel szczegółowy: Podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, w szczególności przez dzieci i młodzież.....</i>	68
<i>III.2. Cel szczegółowy: Zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej w zapobieganiu używania alkoholu i innych substancji psychoaktywnych w szczególności przez dzieci i młodzież.....</i>	69
<i>III.3. Cel szczegółowy: Wprowadzenie zintegrowanego systemu pomocy osobom i rodzinom dotkniętym alkoholizmem.....</i>	69
<i>IV. Cel strategiczny: Wspieranie rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi, rodzin wielodzietnych i niepełnych w Gminie Michałów.....</i>	70
<i>IV.1. Cel szczegółowy: Poprawa jakości życia, zabezpieczenie bezpieczeństwa socjalnego rodzin wielodzietnych.....</i>	70
<i>IV.2. Cel szczegółowy: Przeciwdziałanie zjawiskom grożącym wykluczeniem społecznym oraz bezradnością życiową.....</i>	70
<i>VIII. Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Michałów na lata 2016-2022.....</i>	71
<i>VIII.1. Monitoring i ewaluacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Michałów .</i>	71
<i>VIII.2. Źródła finansowania.....</i>	72

<i>Kwestionariusz ankiety:</i>	73
<i>Spis wykresów:</i>	77
<i>Spis tabel:</i>	78

Wstęp

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michałów na lata 2016 – 2022 jest wyrazem komplementarnego i zintegrowanego planowania społecznego, którego celem była identyfikacja i ukazanie najważniejszych problemów społecznych, które występują w Gminie Michałów. Określenie najważniejszych problemów społecznych stanowiło podstawę do wskazania określonej metodologii rozwiązania zidentyfikowanych trudności i problemów społecznych, zgodnie z możliwościami jakie wynikają z zadań nałożonych na gminę. Opracowana diagnoza stanu zastanego stanowiła punkt wyjścia do opracowania szczegółowych programów, których realizacja powinna przyczynić się do rozwiązania problemów społecznych oraz niwelowania różnic i dysproporcji społecznych. *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michałów na lata 2016 – 2022* została opracowana, przy aktywnym wsparciu, pomocy i konsultacji pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowie. Poszukiwanie skutecznych sposobów rozwiązywania problemów społecznych musi uwzględniać fakt, że poszczególne problemy zazwyczaj nie występują pojedynczo a wystąpienie jednego problemu implikuje szereg innych. Dlatego przystępując do planowania określonych sposobów rozwiązywania problemów społecznych występujących w gminie konieczne jest uwzględnienie wielokierunkowego i kompleksowego oddziaływania nie tylko na skutki wystąpienia danych problemów a przede wszystkim na źródło ich wystąpienia, które często ma różne podłoże. W związku z powyższym najważniejszym zadaniem jest stworzenie możliwości współpracy pomiędzy różnymi podmiotami działającymi w obszarze polityki społecznej, w celu integracji działań. Realizacja powyższych celów w tym zakresie wymaga podejmowania wieloaspektowych i wielokierunkowych działań strategicznych a zwłaszcza:

- ✓ interwencyjnych – o cechach ratownictwa i likwidacji niedoborów, których źródłem jest niedostatek, ubóstwo, nierówności społeczne, niedostosowanie, patologie społeczne,
- ✓ asekuracyjnych – uprzedzających pojawienie się sytuacji zagrażających bezpieczeństwu socjalnemu,
- ✓ kompensacyjnych – niwelujących luki i deficyty,
- ✓ partycypacyjnych – poszerzających uczestnictwo społeczne w życiu publicznym i zapobiegających wszelkim przejawom dyskryminacji, wykluczeniu społecznemu i marginalizacji.

Ustawa o pomocy społecznej nakłada na gminę obowiązek „opracowania i realizacji Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Art. 16 b wymienionej powyżej ustawy określa istotne elementy, które powinny znaleźć się w dokumencie Strategii. Skuteczna polityka społeczna powinna opierać się na rozpoznaniu rzeczywistych zjawisk i problemów społecznych występujących w danej społeczności lokalnej oraz ocenie znaczenia i roli czynników warunkujących te zjawiska. Opracowanie i realizacja Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika bezpośrednio z art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U.2015, poz. 163 z późn. zm.). Gmina Michałów przystąpiła do opracowania strategii na podstawie: Ustawa o pomocy społecznej (Dz. U. z 2008 r. Nr 115 poz. 728).

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michałów na lata 2016 - 2022 składa się z trzech zasadniczych części. Pierwsza, ukazuje specyfikę społeczności lokalnej i ma na celu prezentację podstawowych informacji o gminie, ludności, rynku pracy, pomocy społecznej, edukacji, służby zdrowia i organów zapewniających bezpieczeństwo na terenie gminy. W drugiej części zaprezentowane zostały wyniki badania mieszkańców gminy Michałów, które ukazały opinie mieszkańców na temat warunków życia w gminie oraz problemów społecznych występujących w gminie. Część trzecia określa cele strategiczne, operacyjne i związane z nimi zadania. W części programowej dokumentu zostały przedstawione najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów szczegółowych i kierunków działań. Ponadto została zaprezentowana informacja na temat sposobu wdrożenia strategii oraz prowadzenia monitoringu i jej ewaluacji.

I. Podstawy formalne tworzenia gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Michałów .

Priorytetowe kierunki zawarte w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michałów na lata 2016 – 2022* oraz planowane określone działania są zgodne z kierunkami polityk w sferze społecznej zawartymi w dokumentach strategicznych formułowanych i realizowanych na poziomie Unii Europejskiej, na poziomie Kraju, na poziomie Regionalnym oraz Lokalnym. Poniżej przedstawiono opis podstawowych dokumentów strategicznych, które stanowią przesłanki dla tworzenia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

I.1. Dokumenty europejskie.

Kluczowym programem społeczno-gospodarczym Unii Europejskiej jest Strategia Europa 2020. Jest ona długookresowym programem rozwoju, zastępującym przyjętą w 2000 roku Strategię Lizbońską. „Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” podkreśla znaczenie współdziałania państw członkowskich na rzecz wychodzenia z kryzysu oraz wdrażania reform, w odpowiedzi na wyzwania związane z globalizacją, starzeniem się społeczeństw oraz rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów. Wyznaczone zostały trzy podstawowe, wzajemnie wzmacniające się priorytety:

- ✓ wzrost inteligentny, czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach,
- ✓ wzrost zrównoważony, czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów i konkurencyjnej,
- ✓ wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Podstawowymi instrumentami realizującymi cele zawarte w strategii są Krajowe Programy Reform, opracowywane przez państwa członkowskie oraz inicjatywy przewodnie, przygotowywane przez KE, a realizowane na poziomie UE, państw członkowskich, regionalnym oraz lokalnym.

1.2. Dokumenty krajowe.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michałów uwzględnia zapisy poniższych dokumentów krajowych:

- ✓ Strategia Długookresowa Kraju Polska 2030.
- ✓ Strategia Średniookresowa Kraju Polska 2020.
- ✓ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020.
- ✓ Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie Krajowy Program Reform KRR.
- ✓ Narodowy Program Zdrowia na lata 2016-2020.
- ✓ Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020.
- ✓ Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomani na lata 2011-2016.
- ✓ Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2016-2020.
- ✓ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego.
- ✓ Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego.

1.3. Dokumenty regionalne oraz lokalne.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michałów uwzględnia zapisy poniższych dokumentów regionalnych i lokalnych:

- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku.
- ✓ Strategia Rozwoju Powiatu Pińczowskiego.
- ✓ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Pińczowskiego.
- ✓ Strategia Rozwoju Gminy Michałów na lata 2011 – 2020.

1.4. Krajowe regulacje prawne.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michałów uwzględnia, między innymi, powszechnie obowiązujące przepisy prawa, a w szczególności:

- ✓ przepisy o samorządzie gminnym,
- ✓ przepisy o finansach publicznych,
- ✓ przepisy o pomocy społecznej,

- ✓ przepisy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ✓ przepisy o świadczeniach rodzinnych,
- ✓ przepisy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów,
- ✓ przepisy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- ✓ przepisy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ✓ przepisy o ochronie zdrowia psychicznego,
- ✓ przepisy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ✓ przepisy o przeciwdziałaniu narkomani,
- ✓ przepisy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- ✓ przepisy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- ✓ przepisy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ✓ przepisy o zatrudnieniu socjalnym,
- ✓ przepisy o spółdzielniach socjalnych,
- ✓ przepisy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ✓ przepisy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego,
- ✓ przepisy o postępowaniu administracyjnym,
- ✓ przepisy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
- ✓ przepisy o dodatkach mieszkaniowych,
- ✓ przepisy o systemie ubezpieczeń społecznych,
- ✓ przepisy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy,
- ✓ przepisy o postępowaniu w sprawach nieletnich,
- ✓ przepisy o systemie oświaty,
- ✓ przepisy - Kodeks cywilny,
- ✓ przepisy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

II. Struktura demograficzna i podstawowe dane o mieszkańcach Gminy Michałów.

II.1. Położenie i powierzchnia Gminy Michałów .

Gmina Michałów jest gminą wiejską położoną w województwie świętokrzyskim, w powiecie pińczowskim. Wschodnia granica Gminy Michałów przylega do gminy Pińczów, od południa obszar gminy graniczy z gminą Działoszyce, od wschodu z gminą Wodzisław (powiat jędrzejowski), a od północy z gminą Imielno (również powiat jędrzejowski). Gmina Michałów składa się z 21 sołectw: Góry, Jelcza Mała, Tur Piaski, Jelcza Wielka, Karolów, Kołków, Michałów, Pawłowice, Polichno, Przecławka, Sadkówka, Sędowice, Tomaszów, Tur Dolny, Tur Górny, Węchadłów, Wrocieryż, Zawale Niegosławskie, Zagajów oraz Zagajówek. Największą wsią w gminie pod względem liczby ludności oraz powierzchni jest siedziba gminy - Michałów. Drugą co do wielkości wsią są Sędowice. Najmniejszą zaś wsią w gminie są Sadkówka i Zawale Niegosławskie. Powierzchnia gminy Michałów wynosi 112,21 km². Podstawowe instytucje, urzędy i obiekty użyteczności publicznej zlokalizowane są na terenie Michałowa, które pełni funkcję gminnego ośrodka administracji oraz centrum usług, handlu oraz oświaty w gminie. Przez teren gminy przebiegają dwie drogi wojewódzkie o łącznej długości 15,7 km: droga nr 766 relacji Morawica – Pińczów – Węchadłów o długości 10,8 km oraz nr 768 relacji Jędrzejów – Węchadłów o długości 4,9 km.

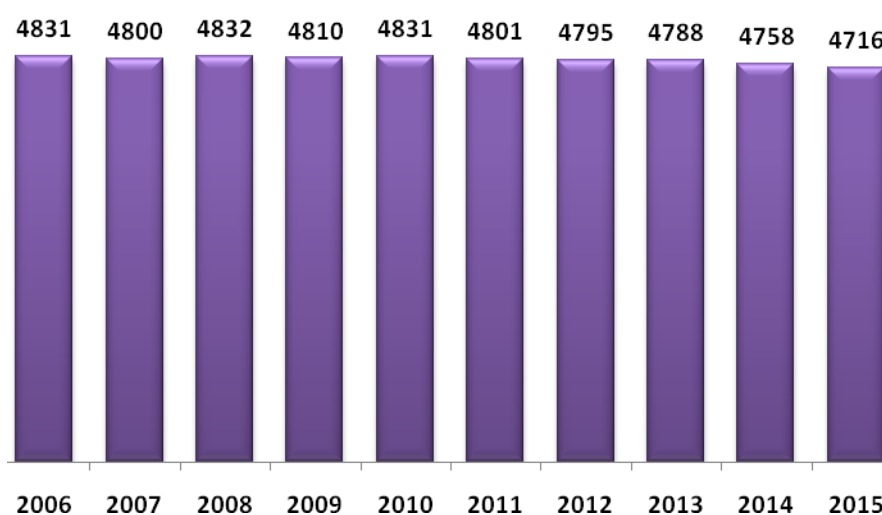
Rysunek 1. Położenie Gminy Michałów w obrębie powiatu pińczowskiego.

II.2. Ludność gmin wchodzących w skład Gminy Michałów.

Obszar gminy wiejskiej Michałów zamieszkuje według danych na dzień 31.12.2015 roku łącznie 4 716 osób. W strukturze mieszkańców Gminy Michałów nieznacznie przeważają mężczyźni – 2385 tj. 50,5% ogólnej liczby mieszkańców. Liczba kobiet wynosi 2 331, co stanowi 49,5% populacji mieszkańców Gminy Michałów. W latach 2006 – 2015 liczba mieszkańców Gminy Michałów pozostaje na zbliżonym poziomie. W porównaniu do 2006 roku liczba mieszkańców Gminy Michałów zmniejszyła się o 115 osób. Spadek liczby ludności w procentach wyniósł 2,4%.

Rysunek 2. Liczba mieszkańców Gminy Michałów w latach 2006 – 2015 r. (opracowanie własne na podstawie danych GUS)

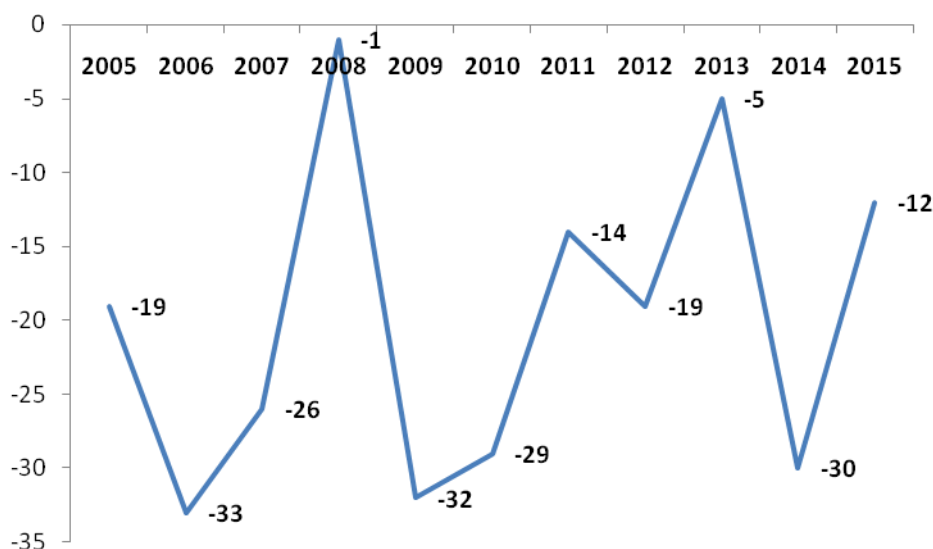
Przeciętna gęstość zaludnienia w Gminie Michałów jest niska i wynosi 42 osób na 1 km² natomiast w przypadku powiatu pińczowskiego średni wskaźnik wynosi 66 osób/km², Średnia gęstość zaludnienia w Gminie Michałów jest poniżej średniej, charakterystycznej dla całego powiatu pińczowskiego. Struktura wiekowa ludności zamieszkującej gminę Michałów różni się nieznacznie od struktury wiekowej mieszkańców całego powiatu pińczowskiego. Struktura mieszkańców Gminy Michałów z uwzględnieniem grup funkcjonalnych wskazuje na 59,1% udział osób w wieku produkcyjnym, 18,7% udział osób w wieku przedprodukcyjnym oraz 22,4% udział osób w wieku poprodukcyjnym. Wskaźnik osób w wieku przedprodukcyjnym jest wyższy od średniej dla powiatu pińczowskiego, natomiast odsetek osób w wieku produkcyjnym jest niższy niż w powiecie pińczowskim. Ludność Gminy Michałów jest statystycznie młodsza od mieszkańców powiatu pińczowskiego.

Tabela 1. Ludność Gminy Michałów oraz powiatu Pińczowskiego według kategorii. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

	Gmina Michałów	Powiat Pińczowski
w wieku przedprodukcyjnym	18,7%	16,1%
w wieku produkcyjnym	59,1%	61,5%
w wieku poprodukcyjnym	22,2%	22,4%

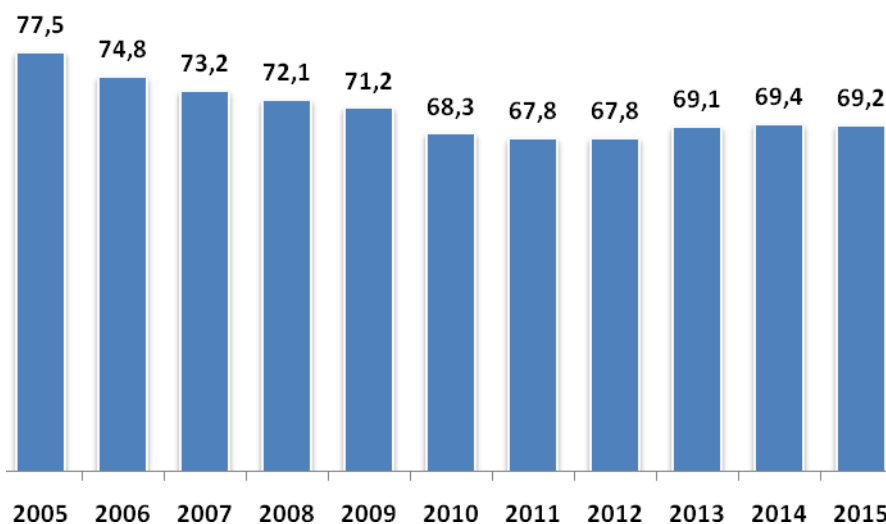
Przyrost naturalny w Gminie Michałów w ostatnim dziesięcioleciu jest stale ujemny, aczkolwiek ulega wyraźnym zmianom. W 2015 roku przyrost naturalny w gminie wynosił (-12). Odnotowano większą liczbę zgonów niż narodzin.

Rysunek 3. Przyrost naturalny w Gminie Michałów w latach 2006 – 2015. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

Zmiany w strukturze demograficznej ludności, związane ze starzeniem się społeczeństwa, przyczynią się w przyszłości do coraz większego obciążenia osób w wieku produkcyjnym, które będą musiały utrzymywać powiększającą się stale liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym, w szczególności osób w wieku poprodukcyjnym. Jednym z przydatnych wskaźników demograficznych określających przyszłe tendencje demograficzne jest wskaźnik obciążenia demograficznego, przedstawiający ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Wartość tego wskaźnika stopniowo maleje, osiągając w 2015 roku wartość 69 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Zmniejszające się obciążenie demograficzne jest związane z malejącym odsetkiem osób młodych oraz wzrastającym odsetkiem osób w wieku produkcyjnym.

Rysunek 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) w Gminie Michałów w latach 2006-2015. (Opracowanie własne na podstawie danych GUS).

W ostatnich latach notowany jest ujemny bilans migracji wewnętrznych. Więcej mieszkańców wyprowadza się niż osiedla w Gminie Michałów. W tym samym okresie notuje się ujemne saldo migracji zagranicznych więcej osób wyjeżdża zagranicę niż powraca do gminy.

Tabela 2. Saldo migracji wewnętrznych w Gminie Michałów w latach 2010 – 2015. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

	saldo migracji wewnętrznych
2010 r.	-18
2011 r.	-16
2012 r.	9
2013 r.	0
2014 r.	-1
2015 r.	-25

Tabela 3. Saldo migracji zagranicznych w Gminie Michałów w latach 2010 – 2014. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

	saldo migracji zagranicznych
2010 r.	-5
2011 r.	-2
2012 r.	-4
2013 r.	-14
2014 r.	-14

III. Diagnoza warunków życia mieszkańców Gminy Michałów – środowisko, naturalne, środowisko kulturowe, sport i rekreacja, oświata, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne i gospodarka.

III.1. Środowisko naturalne Gminy Michałów .

Gmina Michałów podzielona jest rzeką Mierzawą, która stanowi dopływ Nidy. Uchodzi do niej w okolicach Pawłowic pod Pińczowem. Obie rzeki, Nida i Mierzawa, stwarzają idealne warunki dla amatorów spływów kajakowych i pontonowych. Dość dobrze rozwinięta sieć dróg i ścieżek przecinających lokalne lasy, a także zabytki kultury, figury przydrożne i inne obiekty o ciekawej historii, sprzyjają turystyce pieszej, rowerowej oraz turystyce poznawczej. Nadrzeczna roślinność i wyrobiska piasku stanowią doskonałe schronienie dla ptactwa wodnego takiego jak: dzikie kaczki, dublety, kurki wodne, czarne bociany. Nie brak i wodnych zwierząt, są tutaj i bobry i piżmaki a także wydry. Gmina Michałów położona jest w południowo – centralnej części Wyżyny Małopolskiej, w Zespole Parków Krajobrazowych Ponidzia. Rzeźba terenu jest zróżnicowana. Na terenie rezerwatów “Polana Polichno” i “Wronie Doły” stwierdzono występowanie ponad 30 unikalnych roślin chronionych, z tego aż 23 podlega ochronie całkowitej. Ponad 6 gatunków należy do zagrożonych w skali całego kraju.. Na obszarze gminy występują specyficzne warunki mikroklimatyczne wywołane niewielką ilością opadów. Pod płytką warstwą orną znajdują się skały wapienne, co powoduje, że przy małych opadach ziemia pęka, a roślinność wysycha. Stwarza to warunki niezwykle korzystne dla hodowli koni czystej krwi arabskiej. W Michałowie od 1953 roku funkcjonuje Stadnina Koni Michałów.

Na terenie Gminy Michałów znajdują się:

- Nadnidziański Park Krajobrazowy. Nadnidziański Obszar Chronionego Krajobrazu o powierzchni 26 011ha. Obejmuje on część obszarów gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Imielno, Kije, Michałów, Nowy Korczyn, Opatowiec, Pińczów, Wiślica i Złota.
- Kozubowski Park Krajobrazowy Kozubowski Obszar Chronionego Krajobrazu (położony na otulinach parków krajobrazowych) o powierzchni 6 036 ha. Obejmuje on część obszarów gmin: Czarnocin, Działoszyce, Michałów, Pińczów i Złota.
- Miechowsko – Działoszycki Obszar Chronionego Krajobrazu o powierzchni 40 333ha. Obszar znajduje się na terenie gmin: Działoszyce, Imielno, Michałów, Sędziszów, Słupia Jędrzejowska i Wodzisław.
- Obszar Natura 2000: Obszar specjalnej ochrony ptaków „Dolina Nidy”

Gmina Michałów charakteryzuje się niską lesistością (20,73%). W głównej mierze są administrowane są przez Lasy Państwowe i zajmują powierzchnię 1 753ha, czyli stanowią 74,10% ogólnej powierzchni lasów, zaś lasy prywatne zajmują powierzchnię 613ha (25,90%). Jest ich dużo mniej i są bardzo rozproszone. Największe zalesienie można zauważyć w Górach i Polichnie, zaś Tur Górny i Zawale Niegosławskie są pozbawione lasów. Lasy w północno-wschodniej części gminy cechują siedliska nizinne: bór świeży, bór mieszany świeży, bór mieszany wilgotny, las mieszany świeży, las mieszany, las mieszany wilgotny. Wśród siedlisk centralnej i południowej części gminy dominują siedliska wyżynne tzn. las 14 świeży, las świeży wilgotny, las mieszany świeży, las wilgotny. Dominują sosna, dąb (¼ pow. lasów), brzoza, modrzew, grab, olcha, topola, jesion, buk. W zakolach rzeki Nidy zachowały się fragmenty łągów wierzbowo- topolowych. Obecność ciepłolubnych zwierząt, zwłaszcza bezkręgowych, których główne obszary występowania leżą w sferze pontyjsko-pannońskiej, jest reliktem i świadczy o dawnych zasięgach geograficznych ich populacji. Rzeka Nida obfituje w 30 gatunków ryb m.in. głowacz białopłetwy, piekielnica, śliz, koza. Z gromady kręgowców spotkać można minoga strumieniowego a z pospolitych ryb kielb, karaś, płoć, okoń. Z płazów i gadów występuje większość krajowy gatunków, szczególnie w rozlewisku rzek. Dobre warunki do bytowania ptaków występują również w pobliżu Nidy i jej starorzecza. Zabagniona terasa zalewowa sprzyja występowaniu licznych gatunków wodno-błotnych. Nida stanowi ostaję na szlaku migracyjnym prowadzącym z Polski na południe dla stad kaczek, gęsi i ptaków siewkowatych. Wśród ptaków związanych z ekosystemami leśnymi występują jastrząb, myszołów. Orlik krzykliwy a na całym obszarze Poniądza licznie występuje bocian biały.

III.2. Historia oraz środowisko kulturowe Gminy Michałów.

Zarówno Michałów jak i poszczególne wsie wchodzące w skład gminy posiadają bardzo bogatą historię.

Michałów

Według źródeł kościelnych pierwszy kościół w Michałowie miał postawić Dobiesław kasztelan krakowski w 1375 roku. Nazwa pochodzi od imienia Michał. Skoro postawiono tu kościół wieś musiała istnieć już wcześniej. Istniał wtedy zapewne drewniany kościół. W 1410 kroniki zanotowały Mikołaja z Michałowa, był on jednym z dowódców pod

Grunwaldem. W XV wieku w Michałowie stał kościół murowany. Dziedzicem wsi w połowie XV wieku był Jan Kurozwęcki herbu Róża. Wieś miała 7 łanów kmiecych, karcznię i młyn na rzece. Po Kurozwęckich Michałów przechodzi na własność Myszkowskich w ramach klucza pińczowskiego. W 1579 roku Michałów należał już do Myszkowskich. Mieszkało w tym czasie we wsi 25 kmieci na 12 i pół łanach ziemi. Mieszkało też we wsi dwunastu zagrodników, dziewiętnastu komorników, pięciu rzemieślników i dwóch rybaków. Michałów był więc bardzo dużą wsią i ważnym ośrodkiem rzemieślniczym. W 1598 roku za czasów biskupa Radziwiłła zanotowano pierwsze wzmianki o szkolnictwie w tym terenie. W 1657 roku we wsi przebywał Stefan Czarniecki. W 1732 roku według lustracji kościelnej w parafii Michałów było 467 osób. W 1827 roku było tu tylko 5 domów i 82 mieszkańców. W XIX wieku wieś był już własnością Dembińskich. W połowie XIX wieku przy pomocy Amelii Dembińskiej dziedziczki Michałowa postawiono nowy kościół istniejący do dziś. We wsi w XIX wieku istniała szkoła początkowa. W końcu XIX wieku parafia Michałów liczyła 703 osoby. W tym czasie wieś miała 80 samodzielnych gospodarzy i liczyła 678 mórg ziemi. Na przełomie XIX i XX wieku dobra Michałów składały się z folwarków: Michałów, Podlesie i Terczyn. Ostatnimi właścicielami Michałowa był Antoni Dembiński inżynier elektryk. W 1941 roku folwarki Góry i Michałów zostały przejęte przez Niemców.

Góry

Wieś pierwszy raz wymienia się jako "de Gori" w dokumentach sądowych ziemskich pod datą 1406. Pierwszym znanym właścicielem wsi był Skarbek z Gór herbu Abdank. O parafii w Górach wspomina już Jan Długosz, stał tam drewniany kościółek. W 1518 i w 1522 wymienia się rodzinę Górskich dziedziców Gór, Węchadłowa i Zagajowa. W 1532 roku Stanisław Górski starosta krakowski był dziedzicem Gór i Węchadłowa. W 1561 roku Barbara Kołkowa herbu Trąby, wdowa po Janie Kołku staje się właścicielką tych dóbr po Górskich, stała się właścicielką Gór, Węchadłowa i Zagajowa. Po Kołkach wieś przechodzi na własność rodziny Chełmskich a następnie Dembińskich herbu Rawicz. Ród Dembińskich został właścicielem Gór na początku XVII wieku (patrz Węchadłów). Ta gałąź rodu bierze swój początek od Piotra Dembińskiego sędziego krakowskiego. W 1668 roku gdy kalwinizm upadał już w Polsce, zamieniono zbór na kościół katolicki. W międzyczasie istniał we wsi drewniany kościół katolicki. W 1736 roku Stanisław Dembiński herbu Rawicz sprzedaje te dobra Arnolfowi (lub Arnoldowi) Dembińskiemu herbu Nieczuja (ur. 1704) podczaszemu krakowskiemu. To właśnie ten ród będzie posiadał tu majątek ziemski do 1941 roku, czyli

przez ponad 200 lat. Synem i następcą Arnolfa był Ignacy Dembiński, chorąży krakowski, poseł na Sejm Wielki, zwolennik Konstytucji 3 Maja. To on był fundatorem kościoła (1764) w Górach istniejącego do dziś po licznych generalnych remontach. W 1783 roku parafia Góry składała się ze wsi: Góry, Kołków, Węchadłów i Zagajów. Parafia liczyła około 1000 osób. W 1794 roku w wyniku walk powstańczych został częściowo zniszczony Kościół w Górach. Wszyscy synowie Ignacego Dembińskiego byli oficerami. Jeden z nich Henryk był generałem, uczestnikiem kampanii napoleońskich z 1809, 1812 i 1813 r., zastępcą wodza naczelnego w powstaniu listopadowym, bohaterem narodowym Węgier z powstaniem narodowego 1848-49. Ludwik Dembiński miał dwóch synów: Ludwika (zm. 1845) i Juliusza (1831-1887). To właśnie ten drugi był dziedzicem Gór i Polichna, w tym czasie do rodziny Dembińskich zaczyna należeć też folwark Michałów. W 1864 utworzono tu Urząd Gminy do której należał też Michałów. Dobra Góry składały się z połowie XIX wieku z folwarków Góry, Polichno i Wymysłów. W dobrach była gorzelnia i duże obszary lasów sosnowych. W końcu XIX wieku wieś Góry liczyła 68 samodzielnych gospodarzy na 283 morgach ziemi. Gmina Góry liczyła w końcu XIX wieku 3 924 mieszkańców. We dworze Dembińskich znajdowała się pokaźna biblioteka. Odbываły się tu polowania na których bywali; Paweł hr. Potocki, Tadeusz hr. Łubieński, Marcei hr. Żółtowski, Alfred hr. Morstin i Stefan Dąbrowski. Rejon Gór był jednym z najważniejszych terenów polowań w województwie. Folwark Góry w roku 1930 był w posiadaniu Józefa Dembińskiego.

Jelcza Mała

Już w 1376 pada nazwa "Gedlcza" co utożsamia się z wsią Jelcza. Nazwa pochodzi od wyrazu "jedła" co oznaczało wtedy małą jodłę. Dość często nazwa tej wsi pojawiała się w starych dokumentach. Kolejne zapiski pochodzą z lat: 1381, 1382, 1384, 1385 1386, 1388 oraz 1398. Po raz pierwszy zaczęto rozróżniać Jelczę Małą i Wielką w połowie XV wieku, gdy w kronikach Jana Długosza pojawia się nazwa "Yedlcza Mitra" W końcu XIV wieku wieś przechodzi na własność Zebrzydowskich a w początkach XVI wieku Zborowskich. Natomiast w roku 1579 jako właścicielka figuruje niejaka Jedlecka. Wieś w tym czasie zamieszkiwało trzech zagrodników oraz pięciu komorników. Była też we wsi karczma. W połowie XVII wieku właścicielem wsi był Samuel Głębocki wojski brzesko-kujawski. Na przełomie XVIII i XIX wieku dzierżawcą wsi był Adam Nowoczyński. Wieś należała w tym czasie do klasztoru miechowskiego. W 1827 Jelcza Mała liczyła 11 domów i 71

mieszkańców. Wieś od 1864 roku należała do Gminy Góry. W 1881 roku Jelcza Mała liczyła ośmiu gospodarzy na 34 morgach ziemi. Folwark we wsi należał do dóbr Zagajów.

Karolów

Dość młoda wieś. Pierwsza wzmianka o tej miejscowości pochodzi z roku 1882. Był to w końcu XIX wieku przysiółek wsi Zagajów. Wieś liczy w tym czasie dziewięciu gospodarzy na 35 morgach ziemi. Folwark w tej wsi należał do dóbr Zagajów.

Kołków

Folwark Kołków istniał już w XVI wieku. Folwark nie był w tym czasie na stałe zamieszkały. Dopiero podczas spisu ludności diecezji krakowskiej w 1787 roku wymienia się Kołków jako samodzielną wieś. Nazwa pochodzi od nazwy rodu Kołków, który panował w tej okolicy w XVI wieku. W 1827 roku wieś liczyła 8 domów i 45 mieszkańców. W 1881 roku wieś liczyła dziewięciu samodzielnych gospodarzy na 35 morgach ziemi. Folwark Kołków należał do dóbr Zagajów.

Pawłowice

Wieś wymieniona po raz pierwszy w 1579 roku w spisie poborowym powiatu ksiąskiego. Nazwa wsi pochodzi od imienia Paweł. W początkach XVIII wieku wieś należała do rodziny Wodzickich. Znamy też z dokumentów kościelnych Piotra Mazurka zamożnego chłopa z tej wsi z roku 1663 roku. Dzierżawcami wsi była rodzina Szeligów.

Polichno

Pierwszy raz nazwa tej wsi pojawia się pod datą 1791. Nazwa pochodzi od słowa "pole" inaczej też zwane "pólko" lub "polichno" W 1827 roku mieszkało we wsi 106 mieszkańców w 15 domach. W końcu XIX wieku była to samodzielna wieś jak i folwark szlachecki należący do dóbr Góry. Folwark liczył 214 mórg ziemi. Wieś Polichno w końcu XIX wieku liczyła 14 gospodarzy na 75 morgach ziemi. W spisie właścicieli ziemskich w roku 1930 figuruje jako właściciel folwarku Polichno Helena hr. Morstin (sądzę, że odnosi się to do Heleny z Dembińskich Morstin, która mogła dostać folwark Polichno w posagu).

Przeclawka

Po raz pierwszy nazwa tej wsi pojawia się w kronikach Jana Długosza w latach 1470-80. Nazwa pochodzi od staropolskiego imienia Przedśław lub Przeclaw. W XIX wieku wieś należała do Gminy Góry. W 1827 roku mieszkało we wsi 120 mieszkańców w 16 domach. Do roku 1864 folwark Przeclawka należał do Kościoła. W tymże roku został przejęty przez rząd i sprzedany osobie prywatnej za 15 844 ruble. W końcu XIX wieku nie istniały we wsi samodzielne gospodarstwa chłopskie istniał tylko folwark.¹

Zabytki Gminy Michałów

➤ *Węchadłów*

Zespół Dworski: Zespół dworski w Węchadłowie w którego skład wchodzi: - dwór, murowany z końca XIX w. (ok.1894 r.) - wcześniej dwór służył za siedzibę szkoły podstawowej, obecnie jest opuszczony, - kaplica p.w. Serca Jezusowego, murowana z inskrypcją ma ścianie południowej: "Kaplica p.w. Serca Jezusowego budowana przez Sejmik Pińczowski dla Węchadłowa w 1927r." park geometryczny, XVI w. Częściowo przekomponowany na krajobrazowy XIX w.

Zbór Ariański: Zbór ariański obecnie nie jest użytkowany. Obiekt murowano - drewniany z 1559 r. o czym świadczy napis "ANNO DOMINI 1559", od XIX w. Lamus dworski, przebudowany w 1860 r. o czym świadczy kamienna tablica z napisem "Przebudowany 1860". W 1922 r. budynek został odrestaurowany i pokryty nowym dachem.

➤ *Michałów*

Zespół kościoła parafialnego p. w. św. Wawrzyńca: Zbudowany w 1852 - 1853 wg. projektu Felicjana Antoniego Frankowskiego. Ogrodzenie wokół kościoła wraz z bramą z końca XIX w. Obok kościoła znajduje się plebania z początku XX w.

Pozostałości parku dworskiego w Michałowie: Park ma układ symetryczny o dobrze zachowanych liniach widokowych i alejkach. Z istniejącego niegdyś parku przy domu

---

¹ <http://www.michalow.pl/p,86,historia-miejscowosci>

zarządcy majątku dębińskich pozostały tylko lipa szerokolistna i kilka jesionów. W drzewostanie pochodzącym z późniejszych nasadzeń najstarsze są 25 - letnie świerki srebrzyste.

➤ *Góry*

Zespół Dworski w Górach: Zespół dworski w Górach położony jest w południowym krańcu wsi. Założenie dworskie powstało w II połowie XVII wieku, na mapach pojawiło się na początku XIX w. Jego właścicielami była rodzina Dębińskich. Ignacy Dembiński - chorąży krakowski, był posłem na Sejm 4 - letni. Ostatnim właścicielem dworu był Józef Dembiński. Stary dwór był miejscem kultywowania tradycji narodowych; m.in. w 1863 roku przebywał w nim generał M. Langiewicz. Pod koniec XIX wieku w miejsce starego dworu wybudowano pałac.

Zespół Kościoła Parafialnego p.w. wniebowstąpienia NMP: Kościół budowany lub przebudowany ze zboru kalwińskiego w 1764 r. W latach 1912 - 1913 rozbudowany ku wschodowi i gruntownie odnowiony. Plebania zbudowana została ok. 1910 roku.

Kaplica grobowa rodziny Dembińskich: Kaplica grobowa rodziny Dembińskich w stylu klasycystycznym znajduje się na cmentarzu grzebalnym (poza wsią), murowana. Zbudowana w 1839 roku, remontowana ok. 1985 roku.

➤ *Wrocierz*

Zespół Kościoła Parafialnego p.w. Św. Marcina: Kościół zbudowany na początku XIX w. Obok znajduje się dzwonnica z 1932 roku. Wokół kościoła znajduje się ogrodzenie z bramą z XIX w. Plebania pochodzi z ok. 1930 roku.

III.3. Kultura, sport, turystyka i rekreacja w Gminie Michałów .

Ważną rolę w zakresie krzewienia kultury w Gminie Michałów odgrywa również Gminna Biblioteka Publiczna w Michałowie. Gminna Biblioteka Publiczna w Michałowie jest instytucją kultury, której organem założycielskim jest Rada Gminy w Michałowie. Siedzibą Biblioteki jest Michałów 107, a obszarem działania Gmina Michałów. Struktura organizacyjna Gminnej Biblioteki Publicznej w Michałowie obejmuje,

oprócz placówki macierzystej, Filię w Górach i Gminne Centrum Kultury. Biblioteka działa w obrębie krajowej sieci bibliotecznej. Biblioteka służy rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych oraz upowszechnianiu wiedzy i rozwoju kultury. Biblioteka posiada różnorodny o bogaty księgozbiór, który jest systematycznie uzupełniany. Bogata oferta i miła obsługa w Gminnej Bibliotece Publicznej sprawiają, że wskaźnik procentowy czytelnictwa w Gminie Michałów stale rośnie. Cały księgozbiór jest skomputeryzowany. Od stycznia 2006 r. działa w bibliotece czytelnia internetowa z bezpłatnym dostępem do Internetu, uruchomiona dzięki programowi sfinansowanemu ze środków unijnych.

W Gminie Michałów działa Gminne Centrum Kultury, które prowadzi działalność w zakresie upowszechniania kultury, organizacji i współudziału w imprezach artystycznych oraz współpraca na polu kultury z innymi instytucjami działającymi na terenie gminy. Zadania te realizuje przede wszystkim poprzez organizację cyklicznych wydarzeń kulturalnych. Oferta Gminnego Centrum Kultury w Michałowie skierowana jest przede wszystkim do dzieci i młodzieży.

Na terenie Gminy Michałów znajduje się znana w całej Europie Stadnina Koni. Stadnina Koni Michałów hoduje konie czystej krwi arabskiej już od ponad 50 lat. To największa w Polsce, jedna z większych w Europie, a może i na świecie stadnina koni tej rasy. Od lat utrzymuje stado prawie 400 koni czystej krwi, w tym samych klaczy matek ponad 100. Obecnie jest spółką Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa OT Warszawa. Dzięki położeniu w dolinie Michałów cechuje specyficzny mikroklimat. Niewielka ilość opadów, bardzo płytka warstwa orna, pod nią skała wapienna sprawiają, że przy małej ilości opadów ziemia pęka, roślinność więdnie i wysycha. Stwarza to środowisko ze wszech miar korzystne dla koni czystej krwi arabskiej. Oprócz arabsów stadnina posiada grupę koni małopolskich o bardzo rzadkiej maści tarantowatej oraz kilkanaście kuców szetlandzkich.

Bardzo duże predyspozycje rozwoju na terenie Gminy Michałów ma agroturystyka, będąca jednocześnie optymalną formą zagospodarowania turystycznego na obszarach chronionych, jako turystyka kameralna najmniej szkodząca środowisku, a jednocześnie mająca duże znaczenie edukacyjne i społeczne. Agroturystyka stymuluje również przemiany społeczne na wsi przez stworzenie rynku pracy dla ludności utrzymującej się z rolnictwa i powiększenie rynku zbytu dla produktów rolnych. Stwarza ona możliwości uzyskiwania, praktycznie przez cały rok, bezpośrednich zysków przez mieszkańców, nie tylko właścicieli zagród agroturystycznych, ale innych osób oferujących np. sprzedaż żywności pochodzącej

z gospodarstw rolnych, sprzedaż wyrobów sztuki ludowej i rzemiosła artystycznego, przejażdżki konne, wypożyczanie sprzętu turystycznego itp

Zagospodarowanie turystyczne regionu w znacznym stopniu określa właściwe możliwości korzystania z walorów przyrody dla potrzeb wypoczynku, rekreacji i krajoznawstwa. Gmina Michałów posiada w tym zakresie stosunkowo słabe zaplecze. Rekompensują to jednak walory krajoznawcze i gościnność mieszkańców. Niewątpliwie dużym atutem są rzeki: Mierzawa i Nida, ukształtowanie terenu i lasy. Obydwie rzeki mogą stanowić nieformalny trakt komunikacyjny dla amatorów spływów kajakowych i pontonowych. Atrakcyjna krajobrazowo i obfitująca w lasy Gmina Michałów, to wymarzone miejsce dla rozproszonego, opartego na wiejskich kwaterach wypoczynku. Wycieczki po lasach pozwolą na poznanie ciekawych zbiorowisk leśnych o zróżnicowanym składzie gatunkowym drzewostanu oraz runa leśnego. Pełnymi swoistego uroku są tereny, które stanowią granicę między użytkami zielonymi, a lasem, będące zazwyczaj punktami widokowymi, z których można podziwiać przepiękną panoramę okolic. Mogą dodatkowo pełnić rolę miejsc chwilowego odpoczynku w czasie wędrowki pieszej, względnie punktu postoju dla turystów uprawiających turystykę rowerową. Właściwą formą ruchu turystycznego w lasach powinna być turystyka piesza lub rowerowa, najmniej zagrażająca środowisku leśnemu. Takim formom ruchu turystycznego sprzyja sieć dróg i ścieżek o nawierzchni twardej przecinającej lasy. Zabytki kultury, figury przydrożne, cmentarze i inne obiekty o bardzo ciekawej i bogatej historii stwarzają dogodne warunki do uprawiania turystyki poznawczej, wzbogacającej wiedzę o kulturowych wartościach regionu.

III.4. Zasoby mieszkaniowe oraz infrastruktura techniczna Gminy Michałów .

➤ Zasoby mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe Gminy Michałów według danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2015 roku wynoszą 12 lokali mieszkalnych. Łączna powierzchnia mieszkań w Gminie Michałów wynosi 630 m². Warto zwrócić uwagę, że w ostatnich latach nie zaobserwowano istotnych zmian w zakresie liczby mieszkań w Gminie Michałów.

➤ Układ dróg – system komunikacji

Przez gminę Michałów nie przebiegają żadne z istotnych dróg krajowych co nadaje gminie jej peryferyjny charakter, wpływa jednak pozytywnie na jakość powietrza oraz buduje potencjał

turystyczny. Dojazd do Michałowa zapewniają drogi wojewódzkie: nr 766 łącząca DK73 w Morawicy z DW768 w Węchadłowie oraz nr 768 prowadząca z Jędrzejowa w województwie świętokrzyskim do Brzeska w województwie małopolskim. Sieć drogową tworzą także 24 drogi gminne o łącznej długości 42,67 km. 21 z nich to w całości lub w części drogi asfaltowe. Obsługę mieszkańców w zakresie transportu publicznego zapewnia przewoźnik prywatny. Komunikacja zapewnia połączenia większości mieszkańców gminy z Michałowem oraz m. in. z Pińczowem, Jędrzejowem, Buskiem-Zdrój, Kazimierzą Wielką, a także Kielcami i Krakowem. Najwięcej tras autobusowych przebiega wzdłuż: dróg wojewódzkich nr 766 i 768 (od Węchadłowa na południe), drogi wojewódzkiej nr 768 (od Węchadłowa na północ), drogi powiatowej Skrzypiów-Wiślica.

➤ ***Zaopatrzenie w ciepło, energię elektryczną, wodę i gaz, usługi komunalne.***

Gospodarka ciepła oparta jest na indywidualnych kotłowniach wybudowanych dla potrzeb obiektów użyteczności publicznej oraz dla użytkowników prywatnych. Na terenie gminy podstawowym środkiem grzewczym są piece węglowe. Odbiorcy indywidualni z terenu Gminy Michałów są zasilani w energię elektryczną z linii napowietrznych niskiego napięcia zasilanych ze słupowych lub wieżowych stacji transformatorowych. Teren gminy jest obsługiwany przez dwa Rejonowe Zakłady Energetyczne Busko- Zdrój i Miechów należące do Zakładu Energetycznego Skarżysko Kamienna. Prawie cały teren podlega pod RZE Busko- Zdrój, jedynie sołectwo Węchadłów i Przeclawka obsługiwane są przez RZE Miechów. Obszar Gminy Michałów nie jest zgazyfikowany. Gmina Michałów w 100% jest zwodociągowana, natomiast na obecną chwilę w 4 sołectwach Michałów, Zagajów, Zagajówek, Karolów znajduje się system kanalizacji sanitarnej, w pozostałych miejscowościach ścieki odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych.

III.5. Oświata w Gminie Michałów.

Na obszarze Gminy Michałów znajdują się trzy szkoły podstawowe, dwa gimnazja oraz cztery przedszkola. Na terenie Gminy Michałów znajdują się cztery Zespoły Placówek Oświatowych w Węchadłowie, Górach, Michałowie i Sędowicach. W skład Zespołu Placówek Oświatowych w Górach wchodzi: Szkoła Podstawowa w Górach oraz Przedszkole w Górach. W skład Zespołu Placówek Oświatowych w Michałowie wchodzi: Szkoła Podstawowa w Michałowie, Gimnazjum w Michałowie oraz Przedszkole w Michałowie. W skład Zespołu Placówek Oświatowych w Sędowicach wchodzi: Szkoła Podstawowa w Sędowicach oraz Przedszkole w Sędowicach. W skład Zespołu Placówek Oświatowych

w Węchadłowie wchodzi: Gimnazjum w Węchadłowie oraz Przedszkole w Węchadłowie. Na przestrzeni ostatnich 5 lat obserwuje się spadek liczby uczniów szkół podstawowych oraz gimnazjalnych.

III.6. Ochrona zdrowia w Gminie Michałów.

Na terenie Gminy Michałów funkcjonuje Samorządowy Zakład Opieki Zdrowotnej (SZOZ) w Michałowie, który jest samodzielnym publicznym Zakładem opieki Zdrowotnej powołanym przez Radę Gminy w Michałowie. W jej skład wchodzi: Ośrodek Zdrowia w Michałowie, Ośrodek Zdrowia w Górach oraz Ośrodek Zdrowia w Sędowicach. Ośrodki Zdrowia SZOZ w Michałowie świadczą usługi medyczne podopiecznym zapisanym na listę aktywną, należących do NFZ w Kielcach. W SZOZ Michałów zatrudnionych jest: 2 lekarzy medycyny rodzinnej, 4 pielęgniarki w tym 3 pielęgniarki środowiskowo – rodzinne i 1 pielęgniarka w środowisku nauczania i wychowania, zatrudniony personel fachowy spełnia wymogi NFZ. SZOZ w Michałowie świadczy usługi medyczne w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej zgodnie ze statutem i wskazaniami NFZ w Kielcach. Na obszarze gminy funkcjonuje jeden punkt apteczny.

III.7. Organizacje pozarządowe w Gminie Michałów.

Na terenie Gminy Michałów działa kilkanaście stowarzyszeń, fundacji i organizacji pozarządowych. Organizacje pozarządowe, obok sektora publicznego i prywatnego są trzecim sektorem działającym na rzecz dobra publicznego. Stanowią one bazę dla rozwoju lokalnych społeczności, zrzeszają bowiem najaktywniejszych i najbardziej wrażliwych na sprawy społeczne obywateli danego środowiska. Podejmują cenne działania dla dobra mieszkańców oraz integrują i aktywizują społeczność lokalną. Z tego względu stanowią znakomite uzupełnienie działań podejmowanych przez lokalne samorządy. Współpraca jednostek samorządowych z organizacjami pozarządowymi stwarza szansę na lepsze zorganizowanie wspólnego celu, jakim jest poprawa jakości życia mieszkańców gminy. Wciąż jednak brakuje środków na rozwijanie ich działalności. Na terenie Gminy Michałów działają stowarzyszenia i organizacje społeczne o charakterze formalnym (zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, koła) oraz nieformalnym.

W Gminie Michałów istnieje 22 zarejestrowanych stowarzyszeń i organizacji:

- OSP Tomaszów.
- OSP Góry.
- OSP Michałów.
- OSP Pawłowice.
- OSP Sędowice.
- OSP Tur Dolny.
- OSP Tur Górny.
- OSP Wrocieryż.
- OSP Zagajów.
- OSP Zagajówek.
- Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej w Michałowie.
- Uczniowski Klub Sportowy „NAPRZÓD” przy Zespole Szkół w Michałowie.
- Koło Gospodyń Wiejskich Tur Dolny.
- Koło Gospodyń Wiejskich w Turze Górnym.
- Koło Gospodyń Wiejskich „Nad Mierzawą”.
- Koło Gospodyń Wiejskich w Pawłowicach.
- Koło Gospodyń Wiejskich w Zagajówku.
- Koło Gospodyń Wiejskich w Michałowie.
- Koło Gospodyń Wiejskich Przeclawce.
- Koło Gospodyń Wiejskich w Tomaszowie.
- Koło Gospodyń Wiejskich w Węchadłowie.
- Koło Gospodyń Wiejskich w Górach.

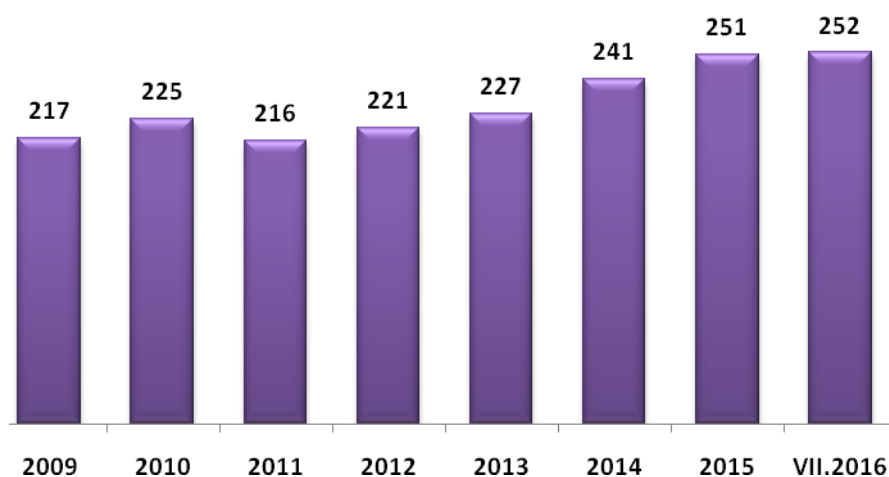
III.8. Bezpieczeństwo publiczne w Gminie Michałów .

Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy czuwają policjanci z Komendy Powiatowej Policji w Pińczowie. Na terenie gminy działają następujące jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w Michałowie, Górach, Pawłowicach, Sędowicach, Turze Dolnym, Turze Górnym, Wrocieryżu, Tomaszowie, Zagajowie, Zagajówku i Tomaszowie.

III.9. Sytuacja gospodarcza w Gminie Michałów.

Gmina Michałów jest gminą o typowo rolniczym charakterze, cechującą się dużą liczbą niewielkich gospodarstw rolnych. Przedsiębiorczość na terenie gminy jest mocno ograniczona. Według danych GUS na koniec lipca 2016 roku, w Gminie Michałów funkcjonują 252 podmioty gospodarcze. Na terenie gminy działa 15 spółek handlowych oraz 9 spółek cywilnych. Na terenie gminy działają 192 gospodarze prowadzone przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Liczba podmiotów gospodarczych na przestrzeni lat ulega systematycznemu wzrostowi. W porównaniu do danych z 2009 roku liczba podmiotów zwiększyła się o 35, procentowy wzrost liczby podmiotów wyniósł 16,1%. Przedstawiony wykres ukazuje rozkład liczby przedsiębiorstw na przestrzeni ostatnich lat.

Rysunek 5. Liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Michałów w latach 2009 – 2016 (źródło: opracowanie własne, dane GUS)

Opierając się na danych ze spisu REGON na dzień 30.VI.2016 roku w ramach sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności widać wyraźnie, iż największy odsetek przedsiębiorstw w Gminie Michałów stanowią firmy działające w branży handel detaliczny i naprawa pojazdów samochodowych – 71 podmiotów. W sekcji przetwórstwo przemysłowe funkcjonuje 35 podmiotów, w sekcji budownictwo – 30 podmiotów, natomiast w sekcji transport i gospodarka magazynowa – 22 podmioty. Poniższa tabela przedstawia rozkład wszystkich podmiotów gospodarczych według sekcji PKD w Gminie Michałów.

Tabela 4. Branże i liczba podmiotów w Gminie Michałów na dzień 30.07.2016r. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

Sekcja PKD	Liczba podmiotów
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	71
Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	35
Sekcja F – Budownictwo	30
Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	22
Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	18
Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	16
Sekcja P – Edukacja	13
Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	11
Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	11
Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	11
Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	4
Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	3
Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	3
Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	2
Sekcja J - Informacja i komunikacja	1
Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	1
Sekcja B - Górnictwo i wydobywanie	0
Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze	0
Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0

W Gminie Michałów dominują najmniejsze przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników (w tym mikroprzedsiębiorstwa). Na dzień 30.07.2016 roku takich podmiotów odnotowano 238 – 94,4% wszystkich podmiotów gospodarczych. Liczba firm zatrudniających od 10 do 49 pracowników to – 14. W Gminie Michałów nie zarejestrowano podmiotów zatrudniających powyżej 50 pracowników.

IV. Diagnoza problemów społecznych w ujęciu działania instytucji pomocy społecznej.

Poniżej przedstawione zostały najważniejsze problemy społeczne, które występują na terenie Gminy Michałów. Głównym założeniem niniejszej Strategii było przedstawienie kluczowych problemów związanych ze sferą socjalną społeczności lokalnej Gminy Michałów, a także wskazanie kierunków ich rozwiązywania. Za istotne problemy społeczne uznano zjawiska powtarzające się, uznane przez społeczeństwo za negatywne, złe,

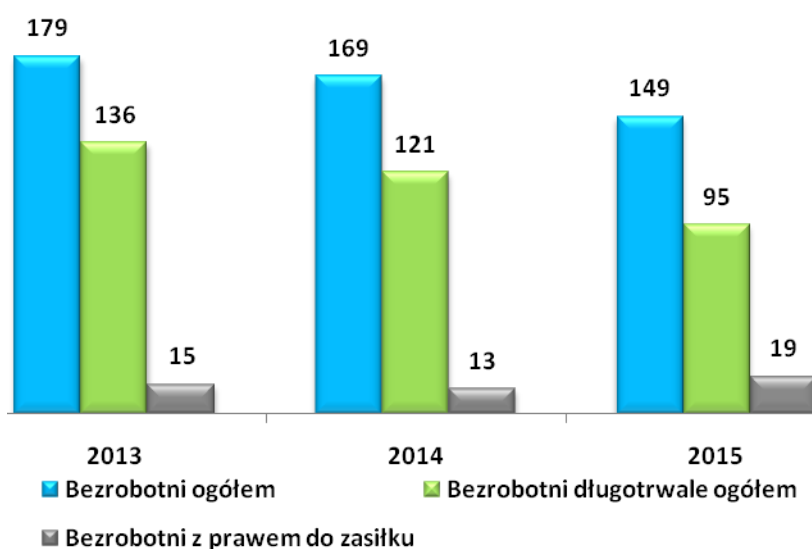
niekorzystne, których nasilenie budzi zaniepokojenie opinii społecznej i może przyczynić się do dezorganizacji społecznej.

IV.1. Bezrobocie.

Bezrobocie jest ważnym problemem społecznym, który często generuje inne problemy społeczne. Rodziny dotknięte problemem bezrobocia z reguły charakteryzują się brakiem kwalifikacji, a problem ten generuje wiele innych dysfunkcji społecznych. Bezrobocie jest najłatwiejszym do zdiagnozowania problemem, gdyż to z nim najczęściej utożsamiają się sami klienci pomocy społecznej Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowie. Bezrobocie generuje także inne problemy jak uzależnienia, przemoc czy też bezdomność. Poważnym skutkiem bezrobocia jest także ubożenie rodziny, które często prowadzi do narastania konfliktów i napięć między członkami rodziny oraz przyczynia się do powstawania patologii społecznych. Brak perspektyw zatrudnienia, szczególnie w przypadku bezrobotnych długoterminowych, powoduje degradację pozycji społecznej tych osób. Długotrwałe bezrobocie często prowadzi do ubóstwa oraz marginalizacji społecznej. Zgodnie z danymi pochodzącymi z Powiatowego Urzędu Urzędu Pracy w Pińczowie, na dzień 30 czerwca 2016 roku wynika, iż w Gminie Michałów mieszka 135 zarejestrowanych osób bezrobotnych. W Powiatowym Urzędzie Pracy w Pińczowie zarejestrowanych było 78 bezrobotnych kobiet, czyli 57,8% ogółu bezrobotnych mieszkańców gminy oraz 57 mężczyzn – 42,2% wszystkich bezrobotnych osób zamieszkałych w Gminie Michałów. Rynek pracy w samej gminie nie stanowi naturalnego rynku dla jego mieszkańców. Stopa bezrobocia na koniec grudnia 2015 roku w powiecie pińczowskim wynosiła 7,7%, podczas gdy stopa bezrobocia dla całego województwa świętokrzyskiego w analogicznym okresie wyniosła 11,3%. Stopa bezrobocia w skali kraju wynosiła w tym okresie 8,8%. Bezrobocie w powiecie pińczowskim ma charakter strukturalny i długotrwały. Zmiany, jakie zaszły w przemyśle, spowodowały upadek wielu zakładów produkcyjnych położonych na terenie powiatu pińczowskiego i Gminy Michałów. Bezrobocie związane jest także z brakiem większych inwestycji, zmniejszonym napływem kapitału z zewnątrz. Nowotworzone miejsca pracy różnią się znacznie od tych likwidowanych pod względem lokalizacji, potrzebnych kwalifikacji itp., co utrudnia odnalezienie się na rynku pracy ludziom, którzy ją utracili. W ostatnich latach sytuacja na rynku pracy w powiecie pińczowskim przeobraziła się, część osób w wieku produkcyjnym podjęło zatrudnienie za granicą. Należy jednak zaznaczyć, że liczba osób bezrobotnych, a w szczególności osób długotrwałe bezrobotnych na terenie Gminy Michałów stopniowo się

zmniejsza. W Gminie Michałów sukcesywnie zmniejsza się liczba osób bezrobotnych, osób długotrwale bezrobotnych, a więc pozostających bez pracy przez okres dłuższy niż 24 miesiące oraz osób bezrobotnych z prawem do zasiłku. Takie informacje potwierdzają także dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowie. Liczba osób długotrwale bezrobotnych w Gminie Michałów systematycznie zmniejsza się w 2013 roku liczba osób długotrwale bezrobotnych wynosiła 136, w 2014 roku 121, natomiast w 2015 roku – 95. Według danych GOPS Michałów w 2013 roku bezrobocie jako powód udzielania pomocy i wsparcia dotyczyło 51 rodzin, w 2014 roku – 54, natomiast w 2015 roku 49 rodzin.

Rysunek 6. Liczba bezrobotnych ogółem, długotrwale bezrobotnych oraz bezrobotnych z prawem do zasiłku w Gminie Michałów. (Opracowanie na podstawie danych GOPS Michałów)

IV.2. Ubóstwo.

Zjawisko ubóstwa jest kolejnym ważnym problemem społecznym dostrzeganym w Gminie Michałów. Za ubóstwo uznaje się stan, kiedy jednostce, czy grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie uznawanych za niezbędne potrzeb. Za potrzeby podstawowe, poza wyżywieniem, uznaje się: ubranie, mieszkanie, ochronę zdrowia, wykształcenie. Niestety zjawisko to staje się coraz bardziej widoczne, ze względu na pogłębiającą się dysproporcję w społeczeństwie. Ubóstwo jest zjawiskiem niebezpiecznym, ponieważ może powodować trwałe urazy psychiczne i długotrwałe skutki społeczne. Jednym z najważniejszych skutków ubóstwa jest fakt jego samodzielnej reprodukcji – ubodzy rodzą dzieci skazane na pozostawanie w tej sferze. Dlatego też forma pomocy dla osób ubogich powinna z jednej strony zabezpieczać ich byt, a z drugiej motywować ich do podjęcia starań

zmiany swego życia. Osoby trwale ubogie cechuje poczucie bezradności, bezsilności oraz zepchnięcia na margines. Z powodu podejmowania prac dorywczych i potrzeby oszczędzania, takie osoby nie uczestniczą czynnie w życiu społecznym ani nie korzystają z dóbr kulturowych. Do grup szczególnie zagrożonych ubóstwem można zaliczyć rodziny, w których członkowie utrzymują się z niezarobkowych źródeł, innych niż renta czy emerytura. Utrwalanie się biedy powoduje zmianę stylu życia rodziny oraz przyczynia się do powstania wielu niekorzystnych zjawisk, jak: zaniedbania w opiece i wychowaniu, alkoholizm, przemoc w rodzinie, przestępczość. Ubóstwo staje się coraz istotniejszym problemem społecznym, o czym świadczy wzrastająca liczba rodzin kwalifikująca się do świadczeń z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa. W 2013 roku ubóstwo jako powód udzielania pomocy i wsparcia dotyczył 58 rodzin, w 2014 roku – 60, natomiast w 2015 roku 58 rodzin. Skala problemu ubóstwa w Gminie Michałów nieznacznie zmniejsza się w kolejnych latach.

IV.3. Przemoc w rodzinie.

Przemoc w rodzinie to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody. Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że: jest intencjonalna – przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary, siły są nierówne – w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy, narusza prawa i dobra osobiste – sprawca wykorzystuje swoją przewagę i narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności, godności, szacunku itp.) powoduje cierpienie i ból – sprawca naraża zdrowie ofiary na poważne szkody. Niekiedy zagraża jej życiu. Przemoc domowa nie dotyczy wyłącznie rodzin ubogich, lub tych rodzin, w których występuje problem alkoholizmu. Problem przemocy w rodzinie jest zjawiskiem trudnym do zdiagnozowania, co związane jest z brakiem zgłoszeń takich zjawisk. Problem ten także występuje w Gminie Michałów. Od dnia 25 maja 2011 r. na terenie Gminy Michałów funkcjonuje powołany zarządzeniem Wójta Gminy Michałów - Gminny Zespół Interdyscyplinarny zajmujący się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Warto również zauważyć, że w kolejnych latach wzrasta liczba założonych niebieskich kart. W 2011 roku założono 3 Niebieskie Karty, w 2012 roku – 17 kart, w 2013 roku – 25 kart, w 2014 roku – 11 natomiast w 2015 roku – 20 Niebieskich Kart.

IV.4. Niepełnosprawność.

Niepełnosprawność to wszelkie ograniczenia lub wynikające z tych ograniczeń brak zdolności wykonywania jakiejś czynności w sposób lub zakresie, który jest uważany za normalny dla człowieka. Osoba niepełnosprawna to człowiek niemogący samodzielnie, częściowo lub całkowicie zapewnić sobie możliwości normalnego życia indywidualnego lub społecznego wskutek wrodzonego lub nabytego upośledzenia sprawności psychicznych lub fizycznych. Niepełnosprawność jest problemem społecznym i nie ogranicza się do konkretnej osoby. Mówiąc o niepełnosprawności mamy na względzie relację między zdrowiem człowieka (uwzględniając jego wiek, płeć i wykształcenie), a społeczeństwem i środowiskiem, które go otacza. Prawa osób niepełnosprawnych gwarantowane są w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483). Zapewnia ona prawo do niedyskryminacji stanowiąc, że nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny (art. 32 pkt 2). Ustawa zasadnicza nakłada też na władze publiczne obowiązek zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej osobom niepełnosprawnym (art. 68), a także obowiązek pomocy tym osobom w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej (art. 69) Prawa osób niepełnosprawnych są też przedmiotem regulacji ONZ w formie deklaracji pod nazwą Standardowe Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych. Zasady zostały przyjęte podczas 48 sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych w dniu 20 grudnia 1993r. (Rezolucja 48/96). Chociaż zasady nie są prawnie wiążące, dokument podkreśla, że mogą stać się międzynarodowym prawem zwyczajowym, gdy zostaną uznane przez większość państw. Szczegółowemu uregulowaniu pomocy dla osób niepełnosprawnych w Polsce służy ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr123, poz. 776 ze zm.). Ustawa definiuje osoby niepełnosprawne, jako osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej, jeżeli uzyskały odpowiednie orzeczenie:

1. o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności,
2. o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy – na podstawie odrębnych przepisów lub,
3. o niepełnosprawności przed ukończeniem 16 roku życia.

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych wprowadziła trzy stopnie niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany i lekki. Do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę mającą naruszoną sprawność organizmu niezdolną do podjęcia zatrudnienia lub zdolną do wykonywania zatrudnienia w zakładzie pracy chronionej, albo w zakładzie aktywizacji zawodowej, wymagającą niezbędnej, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. Ustawa definiuje niezdolność do samodzielnej egzystencji jako naruszenie sprawności organizmu w stopniu uniemożliwiającym zaspokajanie bez pomocy innych osób, podstawowych potrzeb życiowych, za które uważa się przede wszystkim samoobsługę, poruszanie się, komunikację i komunikowanie się. Do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, zdolną do wykonywania zatrudnienia na stanowisku pracy przystosowanym odpowiednio do potrzeb i możliwości wynikających z niepełnosprawności, wymagającą w celu pełnienia ról społecznych częściowej lub okresowej pomocy innej osoby w związku z ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. Do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu zdolną do wykonywania zatrudnienia, niewymagającą pomocy innej osoby w celu pełnienia ról społecznych. Ustawa stanowi, że rehabilitacja osób niepełnosprawnych oznacza zespół działań (organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych, społecznych) zmierzających od osiągnięcia, przy współudziale tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej -art.7). W powiecie pińczowskim funkcjonuje Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, który na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 ze zm.) oraz w oparciu o rozporządzenie Ministra Gospodarki i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności wydaje odpowiednio orzeczenia. Polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące ich szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

W populacji niepełnosprawnych także w Gminie Michałów znajduje się wiele osób, które doświadczają szczególnych barier i dyskryminacji. Osoby te narażone są na większe ryzyko

wykluczenia i ogólnie rzecz biorąc mniej uczestniczą w życiu społecznym a przecież mają takie same prawa jak inni członkowie społeczeństwa a więc powinno się im zapewnić równy dostęp do opieki zdrowotnej, rehabilitacji, edukacji, zatrudnienia i integracji społecznej poprzez dostęp do środków transportu, obiektów budowlanych, informacji i komunikacji oraz udział w życiu publicznym i kulturalnym. Osoby niepełnosprawne z powodu poważnego i ogólnego obniżenia sprawności wymagają jednocześnie wysokiego poziomu wsparcia. Jakość ich życia w bardzo dużym stopniu zależy od dostępności odpowiednich i należytej jakości usług, odpowiadających potrzebom ich samych jak też ich rodzin. Przede wszystkim, ze względu na fakt, że osoby niepełnosprawne żyją w trudnych warunkach ekonomicznych powinny być objęte ochroną socjalną, która wyraża się w zabezpieczeniu społecznym, opiece i pomocy społecznej oraz usługach społecznych, które przyczyniają się do poprawy jakości ich życia. Osoby dotknięte niepełnosprawnością mają ograniczoną możliwość korzystania z pomocy instytucjonalnej. W zależności od rodzaju i stopnia schorzenia, instytucje udzielają pomocy finansowej bądź poza finansowej. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowie wypłaca zasiłki stałe dla osób legitymujących się orzeczeniem o co najmniej umiarkowanym stopniu niepełnosprawności i spełniających kryteria dochodowe określone w ustawie o pomocy społecznej. Wypłacono także zasiłki okresowe, zasiłki celowe i specjalne zasiłki celowe specjalne dla rodzin, w których występuje niepełnosprawność lub długotrwała choroba. Niepełnosprawność jest czwartym najliczniejszym powodem kwalifikującym się do skorzystania z pomocy społecznej w Gminie Michałów. W 2013 z tytułu niepełnosprawności pomocą objęte zostały 34 rodziny, w 2014 roku - 25 rodzin, natomiast w 2015 – 31 rodzin.

IV.5. Osoby starsze.

Ważnym problemem społecznym, który w kolejnych latach będzie przybierał na znaczeniu jest problem ludzi starszych. W związku ze zmianami demograficznymi i procesem starzenia się społeczeństwa, konieczne będzie podejmowanie skutecznych działań zmierzających do rozwiązania najważniejszych problemów ludzi starszych. Starzenie jest naturalnym procesem rozwojowym i stanowi jeden ze stadiów życiowych człowieka, który nie może być ani cofnięty ani też odwracalny. Starzenie ma ogromne znaczenie w sensie indywidualnym, społecznym, i ekonomicznym. Jeszcze niedawno starzenie postrzegane było, jako całkowita utrata zdrowia czy też niedołęstwo. Aktualnie często wysoka aktywność społeczna osób starszych, wskazuje na możliwości w zakresie dalszego kierowania własnym

rozwojem. Zmiany postaw społecznych wobec starości przyczyniły się do wytyczenia nowych kierunków polityki społecznej, realizowanej wobec osób starszych. Zwłaszcza w kontekście prognoz demograficznych wskazujących, na stały procentowy wzrost osób w starszym wieku wśród populacji ludzkiej. Efektem tej zmiany jest przeniesienie akcentu ze sprawowania opieki nad tą grupą społeczną, na rzecz dostarczenia im takiej pomocy, która pozwoliłaby utrzymywać jak najdłużej aktywność społeczną. Podstawową ideą tak rozumianej pomocy jest wsparcie społeczne. Na terenie Gminy Michałów według danych na dzień 31.12.2015 roku, mieszka 1 217 osób w wieku powyżej 60 lat (warto odnotować, że na terenie gminy mieszka aż 634 osoby w wieku powyżej 70 lat), odsetek mieszkańców w wieku powyżej 60 lat stanowi aż 25,8% wszystkich mieszkańców Gminy Michałów. Gmina Michałów niestety nie rozwija się pod względem demograficznym: liczba ludności gminy ulega stopniowemu zmniejszeniu. Gminę Michałów cechuje ujemny przyrost naturalny, saldo migracji także jest ujemne. Na podstawie tych danych należy jednoznacznie stwierdzić, że ludność Gminy Michałów starzeje się. W związku z powyższym konieczne jest podejmowanie odpowiednich działań ukierunkowanych na tą grupę społeczną. W pomoc osobom starszym, szczególnie tym wymagającym pomocy w zaspokojeniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, pielęgnacyjną włącza się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowie. Usługi opiekuńcze oferowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, wykonywane są w miejscu zamieszkania osób samotnych, które ze względu na wiek lub choroby wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione. Dla osób zdrowych, które wymagają innej pomocy np.: przy wypełnianiu dokumentów pracownicy GOPS w Michałowie świadczą pracę socjalną. Wsparciem objęte są wszystkie osoby niepełnosprawne oraz długotrwale chore. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi Gminie Michałów wynosiła w 2013 roku - 9 osób, w 2014 roku - 7 osób, natomiast w 2015 roku - 8 osób.

IV.6. Uzależnienia.

Ważnym problemem społecznym w Gminie Michałów jest zjawisko uzależnienia od alkoholu, narkotyków oraz innych substancji psychoaktywnych. Obecnie spotyka się również inne typy uzależnień, szczególnie wśród dzieci i młodzieży jak: uzależnienie od komputera, gier komputerowych, czy też telefonu komórkowego. Uzależnienia jest to specyficzny stan organizmu człowieka oraz zmian w zachowaniu towarzyszącym zawężaniu się wachlarza umiejętności radzenia sobie w życiu wraz z pojawiającym się przymusem pomimo negatywnych konsekwencji wcześniejszego ulegania przymusowi robienia czegoś lub

myślenia o czymś. Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), uzależnienie to psychiczny i fizyczny stan wynikający z interakcji między żywym organizmem, a substancją chemiczną, (do których należą: alkohol, narkotyki, nikotyna, leki), charakteryzujący się zmianami i innymi reakcjami takimi jak: konieczność przyjmowania danej substancji w sposób ciągły lub okresowy, w celu doświadczania jej wpływu na psychikę lub by uniknąć objawów towarzyszących brakowi substancji. Wśród różnego rodzaju uzależnień występujących wśród dorosłej ludności zamieszkującej gminę Michałów, najczęstszym problemem jest uzależnienie od alkoholu. Od kilku lat problem ten nie ulega zmniejszeniu. Alkoholizm był powodem objęcia wsparciem przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowie w 2015 roku 5 rodzin, w 2014 roku – 5 rodzin, natomiast w 2013 roku - 7 rodzin. Należy tylko wspomnieć, że dane GOPS w Michałowie nie odzwierciedlają w pełni skali tego zjawiska, które jest zdecydowanie większe z uwagi, na to że statystyki dotyczą jedynie klientów GOPS w Michałowie a nie wszystkich osób dotkniętych problemem uzależnienia.

IV.7. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.

Bezradność wychowawczą i opiekuńczą, rozumieć można, jako poczucie braku sprawczości w sytuacjach wychowawczo – opiekuńczych. O bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych mówimy wówczas, kiedy rodziny nie posiadają wystarczających zasobów osobistych i zasobów systemu rodzinnego, by same mogły poradzić sobie w trudnych sytuacjach życiowych. Uogólniając rodziny te charakteryzują się niskim poziomem spójności, elastyczności i wytrzymałości w sytuacji kryzysu. Jest to jeden z powodów szukania wsparcia w pomocy społecznej. Znacząca część klientów GOPS w Michałowie stanowią rodziny z trudnościami opiekuńczo- wychowawczymi, rodziny niezdolne do stworzenia dzieciom podstawowych warunków bytowych i opiekuńczo-wychowawczych. Najpoważniejsze problemy niektórych rodzin wiążą się z sytuacją dzieci w rodzinach dysfunkcyjnych, czyli takich, które nie zaspokajają w niezbędnym zakresie materialnych, psychicznych i społecznych potrzeb swoich członków. W skrajnych przypadkach niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu dzieci łączy się z innymi problemami, takimi jak:

- ✓ uzależnienia,
- ✓ przemoc domowa,
- ✓ zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych,

- ✓ konflikty z prawem z powodu zachowań buntowniczych, agresji, łamania przez dzieci i młodzież panujących obyczajów, wartości i norm.

W rodzinach, w których występują trudności opiekuńczo - wychowawcze, rodzicom brakuje wzorców komunikacji i stworzenia poczucia bezpieczeństwa, umiejętności tworzenia odpowiedniego klimatu życia rodzinnego, rozładowania napięć powstałych poza domem, a także obdarzania dzieci uwagą. Trudności opiekuńczo - wychowawcze występujące w rodzinie w stosunku do ogółu korzystających z pomocy społecznej były bardzo często powodem objęcia ich pomocą. Specyfika środowiska klientów GOPS w Michałowie, w którym znaczna część osób kończy edukację na poziomie szkoły podstawowej, borykającego się z problemem długotrwałego bezrobocia i związanymi z tym faktem trudnościami natury materialnej sprawia, że zjawisko bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych w tych rodzinach pojawia się dosyć często. W prawidłowym rozwoju organizuje się pomoc instytucjonalną, aby wspomóc dzieci z rodzin problemowych. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych staje się coraz większym problemem w Gminie Michałów, w 2013 roku z tego tytułu pomocą objęto 5 rodzin, w 2014 roku – 6 rodzin, natomiast w 2015 roku – 7 rodzin.

V. Pomoc społeczna w Gminie Michałów. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowie.

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej (minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, wojewodowie) i samorządowej (marszałkowie województw, starostowie na poziomie powiatów oraz wójtowie, burmistrzowie (prezydenci miast) na poziomie gmin. Organy te realizując zadania pomocy społecznej współpracują, na zasadzie partnerstwa z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. **Na terenie Gminy Michałów funkcjonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej:**

***Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
Michałów 115, 28-411 Michałów***

Pomoc społeczna od dnia 1 maja 2004 r. funkcjonuje na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593 ze zm.) obecnie (Dz.U z 2015 r poz.163). Zadania z zakresu pomocy społecznej, leżące w kompetencji gminy realizowane są za pośrednictwem Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowie .

Osoba lub rodzina ubiegająca się o pomoc społeczną może zgłosić się do ośrodka pomocy społecznej w miejscu zamieszkania (ośrodki znajdują się w każdej gminie). Decyzje o przyznaniu lub odmowie przyznania pomocy wymagają uprzednio przeprowadzenia przez pracownika socjalnego rodzinnego wywiadu środowiskowego. Decyzje w sprawach świadczeń pomocy społecznej wydawane są w formie pisemnej. Od każdej decyzji służy prawo odwołania.

Prawo do świadczeń pieniężnych przysługuje osobom i rodzinom, których posiadane dochody nie przekraczają kryteriów dochodowych ustalonych w oparciu o próg interwencji socjalnej. Od dnia 1 października 2015 r. dla osoby samotnie gospodarującej jest nim dochód nie przekraczający kwoty 634 zł, natomiast dla osoby w rodzinie – kwota 514 zł. Rada Gminy, w drodze uchwały, może podwyższyć kwoty uprawniające do zasiłku okresowego.

Główną instytucją odpowiedzialną za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej jest gmina. Gmina zadania te realizuje na podstawie w ustawy z dnia 12.03.2004 r. o pomocy społecznej, oraz innych ustawach za pośrednictwem Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowie. Świadczenia pomocy społecznej są udzielane na wniosek osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego, bądź innych osób, za zgodą zainteresowanego lub przedstawiciela ustawowego. Natomiast diagnozowanie spraw odbywa się w oparciu o wywiad środowiskowy, a decyzje w sprawach świadczeń wydawane są w pisemnej formie.

Powody pomocy, której udziela ośrodek są następujące:

- ✓ Ubóstwo.
- ✓ Sieroctwo.
- ✓ Bezdomność.
- ✓ Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności.
- ✓ Bezrobocie.
- ✓ Niepełnosprawność.
- ✓ Ciężka lub długotrwała choroba.
- ✓ Przemoc w rodzinie.

- ✓ Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenie gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych.
- ✓ Alkoholizm.
- ✓ Narkomania.
- ✓ Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.
- ✓ Brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze.
- ✓ Klęska żywiołowa.
- ✓ Klęska ekologiczna.
- ✓ Trudności w integracji uchodźców.
- ✓ Zdarzenie losowe lub sytuacja kryzysowa.

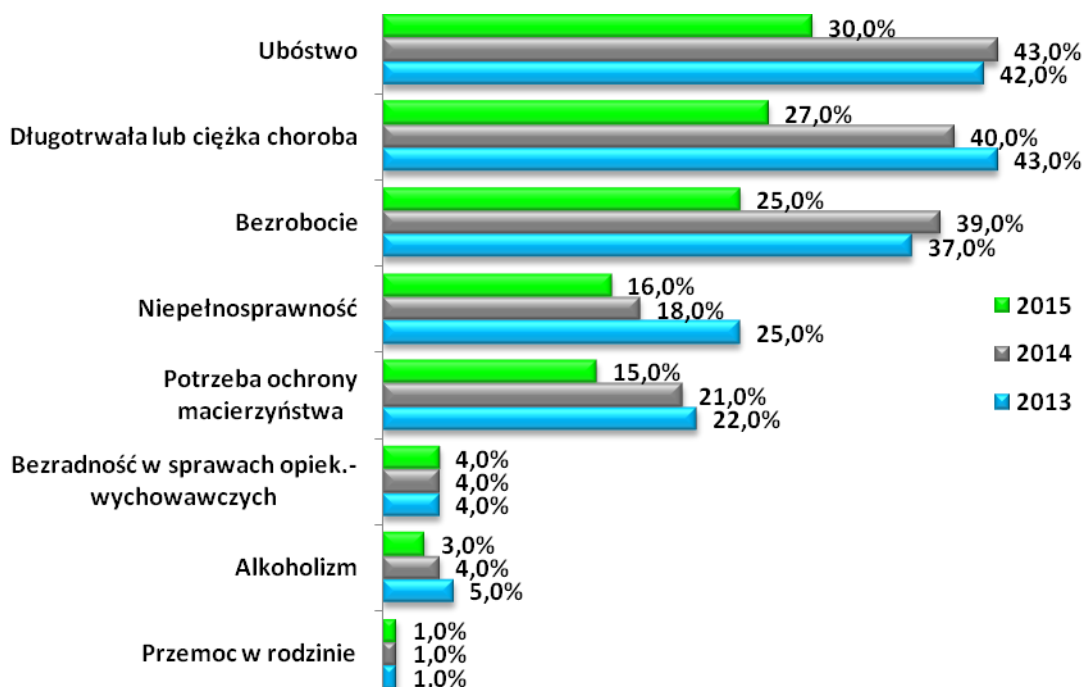
Formy pomocy o którą mogą ubiegać się wnioskujące osoby są następujące:

- ✓ Zasiłek stały, który przysługuje osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub inwalidztwa.
- ✓ Opłacanie składek zdrowotnych.
- ✓ Zasiłek celowy na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego.
- ✓ Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób starszych, samotnych i chorych w miejscu zamieszkania.
- ✓ Zasiłek celowy i w naturze.
- ✓ Zapewnienie schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania.
- ✓ Posiłki dla dzieci i młodzieży w okresie nauki w szkole.
- ✓ Sprawienie pogrzebu.
- ✓ Skierowanie do domu opieki społecznej.
- ✓ Opiniowanie kandydatów na rodzinę zastępczą.
- ✓ Udzielenie pomocy pieniężnej rodzinom zastępczym.
- ✓ Usamodzielnianie pełnoletnich wychowanków z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych.
- ✓ Udzielanie specjalistycznego poradnictwa dla rodzin w zakresie rozwiązywania problemów rodziny, zapobiegania przemocy w domach i terapii dla rodzin dotkniętych problemem alkoholowym i narkomanią.

V.1. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia w Gminie Michałów. Przyczyny kwalifikujące do świadczeń z pomocy społecznej.

Najczęstszymi przyczynami kwalifikującymi do świadczeń z pomocy społecznej w Gminie Michałów są niezmiennie od kilku lat ubóstwo, kolejne powody to: długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie, niepełnosprawność oraz potrzeba ochrony macierzyństwa. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej pozostają takie same, warto jednak zauważyć, że w okresie ostatnich lat zdecydowanie zmniejszyło się nasilenie każdego z problemów społecznych kwalifikujących się do uzyskania pomocy przez GOPS w Michałowie.

Rysunek 7. Najważniejsze powody przyznania pomocy. Struktura rodzin, którym przyznano pomoc według powodów przyznania pomocy w latach 2013 – 2015. (Opracowanie na podstawie danych GOPS Michałów)

Tabela 5. Powody przyznania pomocy. Struktura rodzin, którym przyznano pomoc według powodów przyznania pomocy w latach 2013 – 2015. (Opracowanie na podstawie danych GOPS Michałów)

	2013	2014	2015
Ubóstwo	42,0%	43,0%	30,0%
Długotrwała lub ciężka choroba	43,0%	40,0%	27,0%
Bezrobocie	37,0%	39,0%	25,0%
Niepełnosprawność	25,0%	18,0%	16,0%
Potrzeba ochrony macierzyństwa	22,0%	21,0%	15,0%
Bezradność w sprawach opiek.-wychowawczych	4,0%	4,0%	4,0%
Alkoholizm	5,0%	4,0%	3,0%
Przemoc w rodzinie	1,0%	1,0%	1,0%

Przyznanie świadczeń z pomocy społecznej wymaga oprócz spełnienia kryterium dochodowego, wystąpienia innych przesłanek. Świadczeniobiorcy pomocy społecznej podają jeszcze inne powody wystąpienia z wnioskiem o pomoc. Poniższa tabela zawiera zestawienie przyczyn udzielania pomocy społecznej w latach 2013 - 2015 ustalone na podstawie przeprowadzonych wywiadów środowiskowych.

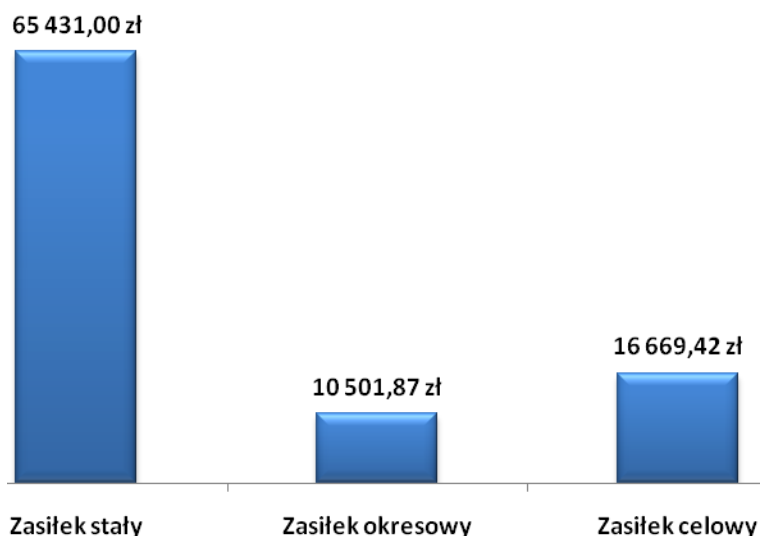
Tabela 6. Przyczyny kwalifikujące się do świadczeń z pomocy społecznej w latach 2013 – 2015. Liczba rodzin. (opracowanie na podstawie danych GOPS Michałów)

	2013	2014	2015
Ubóstwo	58	60	58
Długotrwała lub ciężka choroba	60	56	53
Bezrobocie	51	54	49
Niepełnosprawność	34	25	31
Bezradność w sprawach opiek.-wychowawczych	5	6	7
Potrzeba ochrony macierzyństwa	31	30	30
Alkoholizm	7	5	5
Przemoc w rodzinie	2	2	2
Bezdomność	0	1	2
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	0	2	4
Zdarzenie losowe	0	0	1

V.2. Działania z zakresu pomocy społecznej realizowane przez GOPS w Michałowie.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowie realizując ustawowe zadania własne gminy, przyznaje i wypłaca zasiłki stałe, zasiłki okresowe, zasiłki celowe, specjalne zasiłki celowe. Do jego zadań własnych należą także: usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, zasiłki z tytułu zdarzenia losowego, dożywianie dzieci w szkołach, opłaty przedszkoli, sprawianie pogrzebów, kierowanie do Domów Pomocy Społecznej, dodatki mieszkaniowe, składki na ubezpieczenia zdrowotne, stypendia dla uczniów o charakterze socjalnym. W 2015 roku pomocą społeczną zostało objętych 195 rodzin, w których żyło 797 osób. W 2015 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowie przyznał i wypłacił w 2015 roku zasiłki okresowe 5 osobom, a liczba świadczeń w tym zakresie wyniosła 18. Zadaniem własnym gminy jest także wypłacanie zasiłków celowych, w tym zasiłków celowych specjalnych. W 2015 roku wypłacono zasiłki celowe dla 74 osób. W ramach zadań zleconych gminie w 2015 roku wypłacono zasiłki stałe dla 12 osób – liczba świadczeń wyniosła 123. Poniżej przedstawiono środki finansowe przeznaczone ogółem na pomoc społeczną w 2015 roku zakresie (zasiłków celowych, okresowych oraz stałych).

Rysunek 8. Środki ogółem przeznaczane na pomoc społeczną w zakresie zasiłków celowych, okresowych oraz stałych w 2015 roku. (opracowanie na podstawie danych GOPS Michałów)

Praca socjalna.

Bardzo ważne i istotne miejsce w ustawie o pomocy społecznej odgrywa praca socjalna, która jest zadaniem obligatoryjnym gminy. Praca socjalna to działalność profesjonalna. To zespół powiązanych ze sobą i umiejętnie zaplanowanych działań prowadzonych przez wykształconych pracowników socjalnych we współpracy z osobą wspieraną. To mechanizm polityki społecznej służący rozwiązywaniu problemów społecznych, zapobieganiu ich natężeniu oraz aktywizowaniu jednostek i grup do samopomocy. To działalność profesjonalna polegająca na udzielaniu pomocy jednostkom, grupom lub społecznościom we wzbogacaniu lub odbudowywaniu ich zdolności społecznego funkcjonowania oraz na tworzeniu sprzyjających warunków społecznych. Celem pracy socjalnej jest pomoc w nauczaniu się samodzielności. Pracownicy socjalni realizują swoje zadania w ośrodkach pomocy społecznej, domach pomocy społecznej, organizacjach pozarządowych i różnorodnych placówkach świadczących pomoc społeczną. Praca socjalna spełnia szereg istotnych funkcji:

- ✓ ratowniczą - jest mechanizmem ratującym jednostki i rodziny w sytuacjach kryzysowych,
- ✓ wspierającą - w edukowaniu do samodzielności w rozwiązywaniu własnych problemów,
- ✓ profilaktyczną - w zakresie zapobiegania wykluczeniu społecznemu,
- ✓ partycypacyjną - budującą lokalne powiązania, koalicje na rzecz rozwiązywania

problemów społecznych, angażując środowiska do współdziałania.

Pracownik socjalny przeprowadzający wywiad środowiskowy już przy pierwszej wizycie analizuje wraz z klientem jego sytuację, zastanawia się nad możliwościami rozwiązywania problemów, udziela porad, ukierunkowuje klienta na możliwości załatwiania jego spraw życiowych, motywuje do zmiany zachowań, które pomogłyby mu w dalszym życiu. Pracownik socjalny podejmuje szereg działań w ramach pracy socjalnej na rzecz zapewnienia godziwych warunków mieszkaniowych, poprawy stanu zdrowia klienta, zapewnienia opieki osobom starszym i niepełnosprawnym, poprawy funkcjonowania rodziny, poprawy funkcjonowania osób zaburzonych psychicznie, poprawy funkcjonowania osób i rodzin z problemem alkoholowym, na rzecz rozwiązywania problemu bezrobocia, na rzecz zapewnienia /uzyskania niezbędnych środków materialnych. Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowie polega w szczególności na:

- ✓ zapewnianiu uzyskiwania niezbędnych środków materialnych,
- ✓ zapewnianiu godziwych warunków mieszkaniowych,
- ✓ rozwiązywaniu problemu bezrobocia,
- ✓ poprawie stanu zdrowia klienta,
- ✓ zapewnianiu opieki osobom starszym i niepełnosprawnym,
- ✓ wskazywaniu uprawnień osób niepełnosprawnych,
- ✓ wspieraniu i pomaganiu we właściwym rozwoju psychospołecznym dzieci i młodzieży,
- ✓ poprawianiu funkcjonowania rodziny,
- ✓ poprawianiu funkcjonowania osób zaburzonych psychicznie,
- ✓ poprawianiu funkcjonowania osób i rodzin z problemem alkoholowym.

W 2015 roku pracą socjalną objętych zostało 70 rodzin (175 osób w rodzinach). Praca socjalna była świadczona m. in. w zakresie pomocy w wypełnianiu wniosków do różnych instytucji, informowaniu o różnych uprawnieniach oraz pomoc w ustaleniu niepełnosprawności, pomoc socjalna świadczona była również z uwagi na występującą w rodzinie przemoc.

Pracownicy GOPS w Michałów podejmują współpracę z organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami w ramach pracy socjalnej prowadzonej z osobą/rodziną

Program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”

W roku 2015 Ośrodek realizował program rządowy „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”, którego celem jest m. in. wsparcie gmin w wypełnieniu zadań własnych o charakterze obowiązkowym w zakresie dożywiania dzieci oraz zapewnienia posiłku osobom jego pozbawionym, ze szczególnym uwzględnieniem osób z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich. Program zakłada zapewnienie dzieciom do 7 roku życia, uczniom do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej oraz osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacjach wymienionych w art.7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, zwłaszcza osobom samotnym, w podeszłym wieku, chorym lub niepełnosprawnym – pomocy w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Beneficjentami programu są osoby i rodziny, których dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 150% kwoty kryterium dochodowego ustalonego zgodnie z art.8 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o pomocy społecznej. W roku 2015 programem objęte zostały 303 osoby. Ogólny koszt programu to 71 844,18 zł. w tym 26 622,68 zł. zasiłki celowe na zakup żywności. W przypadku braku możliwości zapewnienia posiłku, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przyznał rodzinom pomoc w formie zasiłku celowego na zakup żywności.

Usługi opiekuńcze

Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania przyznawane były osobie samotnej lub osobie w rodzinie, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagała pomocy innych osób, a była jej pozbawiona. Usługi opiekuńcze świadczone były w zakresie:

- 1) pomoc w zaspokojeniu codziennych potrzeb życiowych,
- 2) opieki higienicznej,
- 3) zapewnienia kontaktu z otoczeniem.

W 2015 roku świadczeniem tym objęto 8 rodzin na łączną kwotę 27 120,00zł.

Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020.

Od końca 2014 roku w Polsce realizowany jest Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020 (PO PŻ), który współfinansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (Fund for European Aid to the Most Deprived – FEAD). Głównym celem Programu jest udzielenie wsparcia osobom doświadczającym najgłębszych form ubóstwa poprzez udostępnienie pomocy żywnościowej w formie paczek

lub posiłków. Uprawnienie do korzystania z pomocy żywnościowej jest uwarunkowane znajdowaniem się w trudnej sytuacji życiowej oraz spełnieniem kryterium dochodowego, które zostało określone na poziomie 150% kryterium dochodowego uprawniającego do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej tj. 951 zł w przypadku osoby samotnie gospodarującej oraz 771 zł w przypadku osoby w rodzinie. Skierowania do otrzymania pomocy żywnościowej wydawane były przez Ośrodki Pomocy Społecznej. W 2015 roku objęto tym świadczeniem 8 rodzin, na kwotę 27 120,00 zł. W okresie od V.2015r. do IV.2016r. z tego typu pomocy skorzystało 250 osób, wydano 1 500 paczek żywnościowych. Rozdysponowano 14 048,50 ton żywności. GOPS współpracował w tym zakresie z Bankiem Żywności w Kielcach.

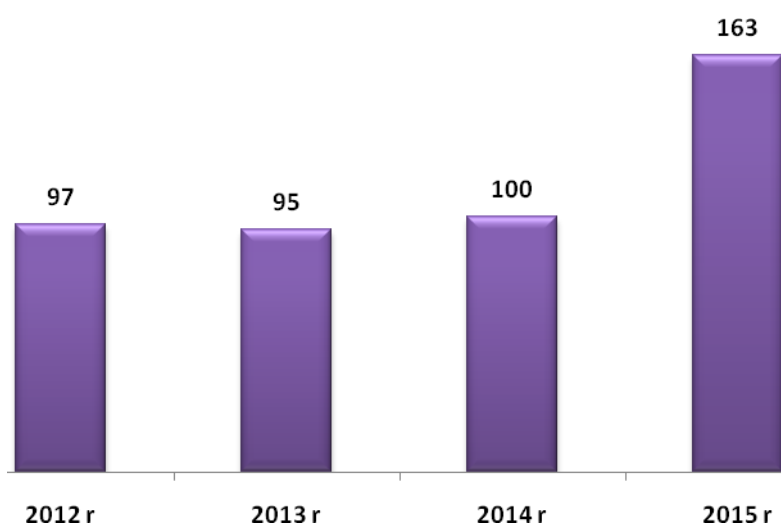
V.3. Realizacja świadczeń rodzinnych, zasiłków oraz świadczeń pielęgnacyjnych przez GOPS w Michałowie.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowie w 2015 roku realizował zadania zlecone ze środków budżetu państwa w zakresie świadczeń rodzinnych w oparciu o ustawę z dnia 28 listopada 2003 roku (tekst jednolity Dz.U z 2006 r. nr 139 poz. 992 ze zm.) i świadczenia w ramach rządowego programu pomocy finansowej osobom pobierającym świadczenia pielęgnacyjne zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 04 października 2011 r. (Dz.U. z 2011 r. nr 212 poz. 1262) oraz zadania w zakresie postępowań w sprawie świadczeń alimentacyjnych i odbieraniu oświadczeń majątkowych w oparciu o ustawę z dnia 07 września 2007 r. (Dz.U z 2009 r., nr 1 poz. 7 ze zm.) o pomocy osobom, uprawnionym do alimentów. Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków związanych z utrzymaniem dziecka. Kryterium dochodowe, które musiała spełniać rodzina to: 574,00 zł na osobę w rodzinie (od 1 listopada 2015r. – 674,00zł), a w przypadku kiedy w rodzinie jest niepełnosprawne dziecko: 664,00 zł na osobę w rodzinie (od 1 listopada 2015r. – 764,00 zł). Od prawa do zasiłku rodzinnego zależy, czy świadczeniobiorca będzie mógł liczyć na dodatki, które przysługują po zajściu określonych okoliczności. w 2015 roku świadczeniami rodzinnymi i funduszem alimentacyjnym objęto 342 rodziny na kwotę 1 431 175,57 zł.

V.4. Wskaźnik deprivacji lokalnej w Gminie Michałów.

W Gminie Michałów wskaźnik deprivacji lokalnej jest wysoki, liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na liczbę mieszkańców jest relatywnie wysoka w porównaniu do innych regionów. Takie dane oznaczają dużą skalę i natężenie problemów społecznych występujących w Gminie Michałów. Warto także zauważyć, że dynamika deprivacji zdecydowanie wzrasta.

Rysunek 9. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w latach 2013 – 2015. (opracowanie na podstawie danych GOPS Michałów)

Tabela 7. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w latach 2013– 2015. (opracowanie na podstawie danych GOPS Michałów)

	2013	2014	2015
Liczba osób w rodzinach, którym decyzją przyznano świadczenie	489	491	797
Liczba mieszkańców	4 788	4 788	4 758
Wartość wskaźnika liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w1 / w2 x 1000	102,13	102,55	167,51
Dynamika	95	100	163

VI. *Diagnoza problemów społecznych w ujęciu badań ankietowych mieszkańców Gminy Michałów.*

Jednym z głównych założeń niniejszej *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michałów na lata 2016 - 2022* było przedstawienie szeregu problemów związanych ze sferą socjalną społeczności lokalnej Gminy Michałów, a także wskazanie kierunków ich rozwiązywania. Określenie i zdiagnozowanie problemów społecznych występujących na terenie Gminy Michałów było możliwe poprzez przeprowadzenie badań społecznych wśród mieszkańców gminy. Narzędziem badawczym służącym do określenia celów był kwestionariusz ankiety, za pomocą którego przeprowadzono badanie wśród mieszkańców oraz lokalnych przedsiębiorców. W badaniach wzięło udział 100 mieszkańców Gminy Michałów. Na potrzeby badania dokonano kwotowo celowego doboru próby. Poniżej przedstawiono wyniki badania, które dotyczyły problemów społecznych w Gminie Michałów. Badanie zostało przeprowadzone przez przeszkolonych ankierów w miesiącu sierpniu 2016 roku. Kwestionariusz ankiety poprzez swoją konstrukcję umożliwiał dokonanie analizy zarówno o charakterze ilościowym, jak i jakościowym. Ankieta zawierała zarówno pytania o charakterze zamkniętym jak i otwartym. Dane uzyskane w trakcie realizacji badań poddane zostały wielostopniowej analizie, zarówno ilościowej jak i jakościowej. W opracowaniu zaprezentowano wyniki badań pod kątem ogólnych tendencji i średnich występujących w całej badanej zbiorowości. Porównywane i dokładniej analizowane były wyniki uzyskane w podgrupach badanych o największym i najmniejszym nasileniu danej zmiennej niezależnej, a także pojawiające się tendencje (malejące lub rosnące) w wewnętrznej strukturze odpowiedzi. Opisane zostały także podgrupy badanych o największym i najmniejszym procencie odpowiedzi na dane pytanie. Kwestionariusz ankiety składał się z zasadniczych dwóch części zawierających; ogólną charakterystykę stopnia i dotkliwości problemów społecznych oraz szczegółową analizę wskazanych problemów. Pytania zawarte w ankiecie dotyczyły diagnozowania problemów społecznych w szerokim spektrum i różnego rodzaju. Odpowiedzi uzyskane w badaniu ankietowym wstępnie diagnozują problemy społeczne występujące w Gminie Michałów i jednocześnie są punktem wyjścia w formułowaniu zaleceń mających zmienić ten stan rzeczy.

Charakterystyka badanej próby.

W badaniach uczestniczyło 58,0% kobiet i 42,0% mężczyzn. Największy odsetek badanych stanowili mieszkańcy Gminy Michałów w wieku od 46 do 55 lat – 30,0%, w wieku od 26 do 35 lat – 21,0% oraz w wieku od 36 do 55 lat – 18,0%. Wśród badanych największą grupę stanowiły osoby pracujące – 63,0%. Znaczny odsetek osób biorących udział w badaniu – 17,0% to emeryt lub rencista. Odsetek osób bezrobotnych stanowił – 13,0%.

Tabela 8. Charakterystyka badanej próby – płeć, wiek oraz grupa społeczno zawodowa respondentów. (N=100, w%)

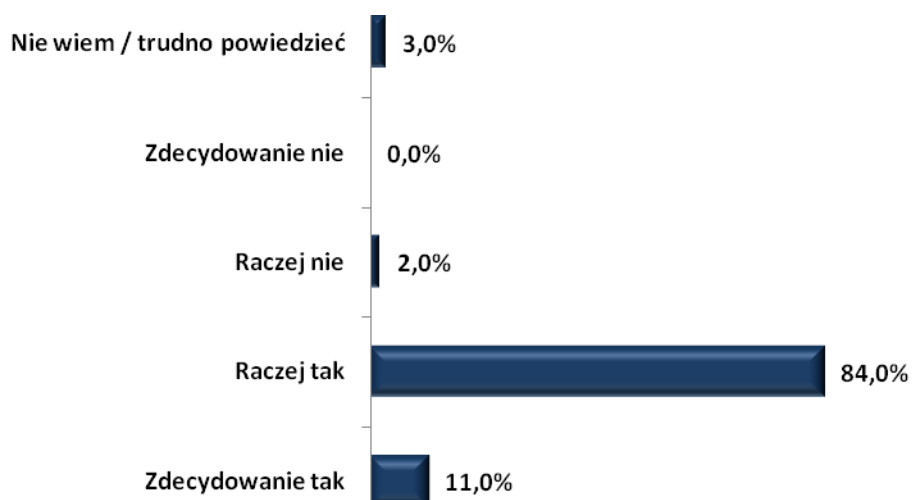
Płeć		
	Ilość	Procent
Kobieta	58	58,0%
Mężczyzna	42	42,0%
Wiek		
18 – 25 lat	10	10,0%
26 – 35 lat	21	21,0%
36 – 45 lat	18	18,0%
46 – 55 lat	30	30,0%
56 – 65 lat	11	11,0%
Powyżej 65 lat	10	10,0%
Grupa społeczno - zawodowa		
Osoba pracująca	63	63,0%
Osoba bezrobotna	13	13,0%
Uczeń / student	7	7,0%
Emeryt / rencista	17	17,0%

Ocena warunków życia w Gminie Michałów.

Poniżej przedstawiono najważniejsze informacje dotyczące warunków życia w Gminie Michałów oraz jakości życia i mieszkania w gminie. Badani mieszkańcy pozytywnie oceniają warunki życia w gminie. Według danych zdecydowana większość respondentów – łącznie 95,0% jest zadowolonych z warunków życia w Gminie Michałów, w tym 84,0% jest raczej zadowolonych, natomiast 11,0% jest zdecydowanie zadowolonych. Zaledwie 2,0% badanych mieszkańców nie jest zadowolona z warunków życia w gminie.

Rysunek 10. Czy jest Pani/Pan zadowolony(a) z warunków życia w Gminie Michałów? (N=100, w%)

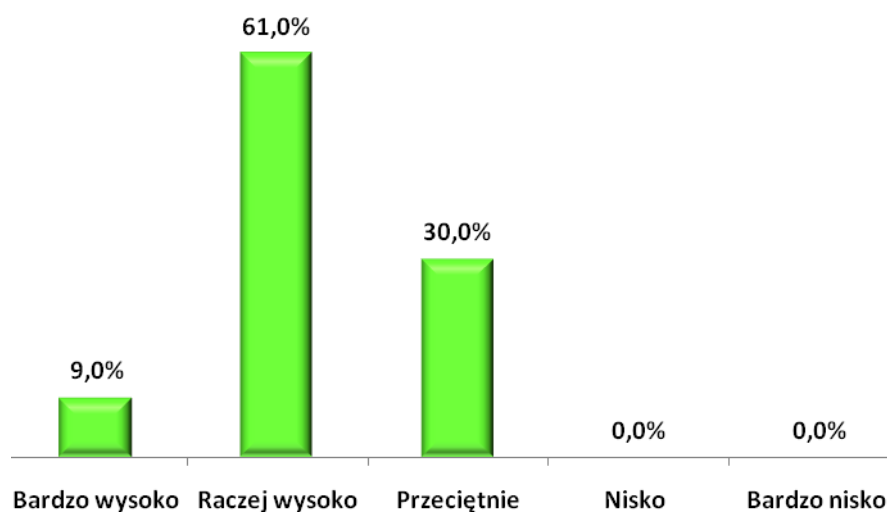

Badanych mieszkańców zapytano o pozytywne i negatywne aspekty życia w gminie. Według pozyskanych danych wynika, że respondenci są najbardziej zadowoleni z tego, że miejsce zamieszkania jest spokojną i miłą okolicą. Taki element wskazało 41,9% badanych zadowolonych z warunków życia w Gminie Michałów. Badani zwracali uwagę także na bezpieczeństwo w gminie – 11,6%, dostęp do instytucji – 9,3% oraz przyzwyczajenie – 7,0%.

Ocena jakości życia w Gminie Michałów.

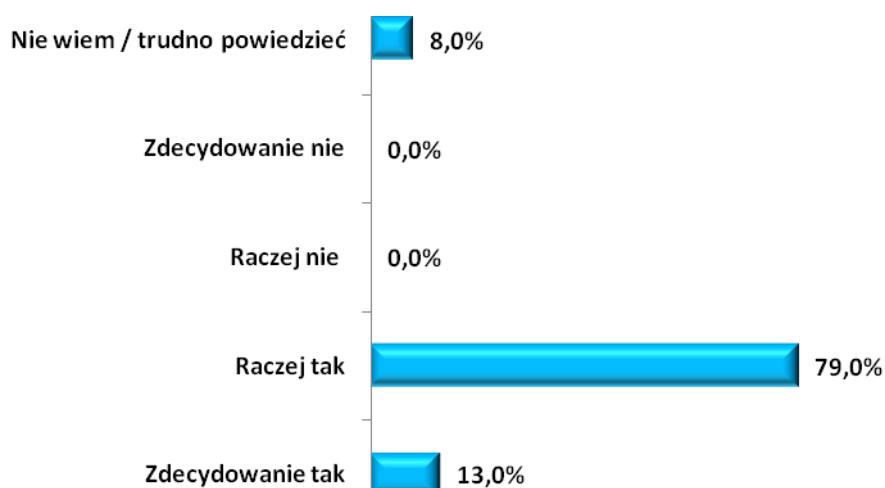
Jakość życia w Gminie Michałów została oceniona przez mieszkańców wysoko lub bardzo wysoko. Pozytywne opinie na temat jakości życia w Gminie Michałów wyraziło łącznie – 70,0%, w tym 61,0% wskazało odpowiedź „raczej wysoko” natomiast 9,0% „bardzo wysoko”. Blisko co trzecia badana osoba – 30,0% postrzega jakość życia w Gminie Michałów jako przeciętną. Warto zauważyć, że żadna z badanych osób nie oceniła jakości życia w Gminie Michałów nisko lub bardzo nisko.

Rysunek 11. Jak ocenia Pani/Pan jakość życia w Gminie Michałów? (N=100, w%)

Większość badanych – łącznie 92,0% uważa, że Gmina Michałów jest dobrym miejscem do życia, w tym 79,0% ankietowanych wskazało odpowiedź „raczej tak”, natomiast 13,0% „zdecydowanie tak”. Odpowiedź „nie wiem / trudno powiedzieć” wskazało 8,0% ankietowanych mieszkańców Gminy Michałów. Należy zwrócić uwagę, iż nikt z badanych mieszkańców gminy nie wskazał negatywnych ocen.

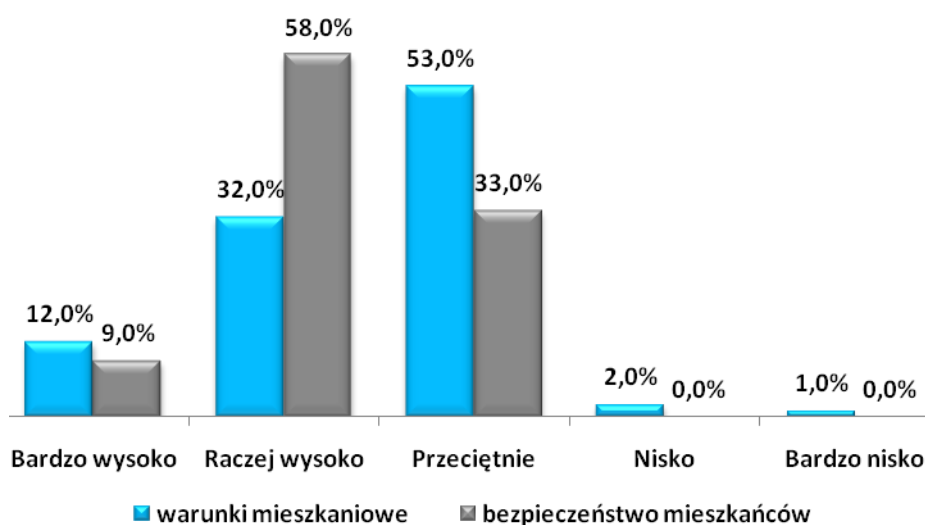
Rysunek 12. Czy Gmina Michałów jest dobrym miejscem do życia? (N=100, w%)

Ocena warunków życia w Gminie Michałów pod względem warunków mieszkaniowych oraz bezpieczeństwa mieszkańców.

Poza ogólną oceną warunków i jakością życia w Gminie Michałów uczestnicy badania dokonali także oceny poszczególnych aspektów związanych z warunkami życia w mieście. Respondenci oceniali warunki mieszkaniowe oraz poczucie bezpieczeństwa. Każdy z tych elementów składających się na globalną ocenę jakości życia podlegał ocenie badanych według oceny od bardzo nisko do bardzo wysoko. Zgodnie z przedstawionymi danymi mieszkańcy Gminy Michałów wyżej ocenili bezpieczeństwo mieszkańców – łącznie 67% pozytywnych wskazań. Niżej oceniono warunki mieszkaniowe w Gminie Michałów – odsetek pozytywnych ocen wyniósł 44,0%.

Rysunek 13. Ocena warunków życia w Gminie Michałów pod względem warunków mieszkaniowych, oraz bezpieczeństwa mieszkańców. (N=100, w%)

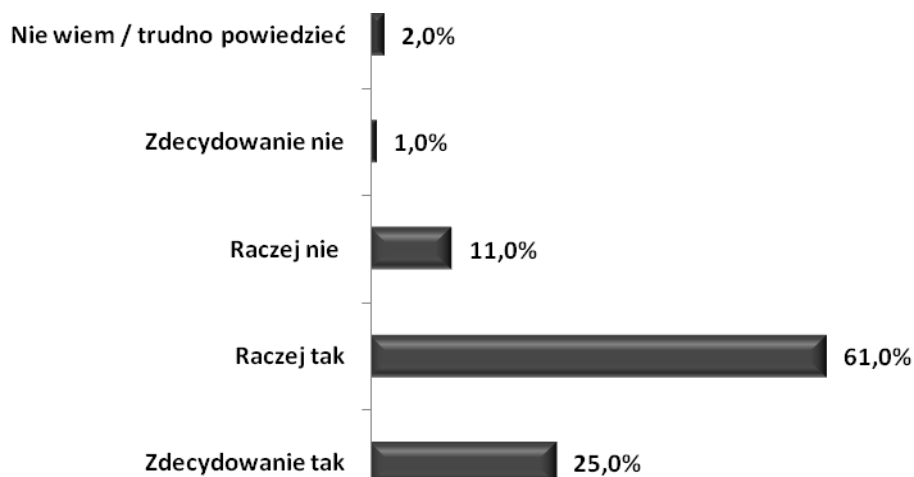

Dostęp do placówek opieki zdrowotnej na terenie Gminy Michałów.

Badani mieszkańcy Gminy Michałów ocenili, że dostęp do placówek opieki zdrowotnej na terenie całej gminy jest wystarczający. Według danych łącznie 86,0% badanych uważa, że nie ma większych problemów z dostępem do podstawowych placówek opieki zdrowotnej, w tym 61,0% badanych wskazało odpowiedź „raczej tak”, natomiast 25,0% „zdecydowanie tak”. Negatywnie na temat możliwości skorzystania z placówek opieki zdrowotnej wypowiedziało się łącznie 13,0% respondentów, w tym 11,0% badanych

wskazało odpowiedź „raczej nie” oraz 1,0% „zdecydowanie nie”. Odpowiedź „nie wiem / trudno powiedzieć” wymieniło 2,0% badanych. Pomimo relatywnie wysokich ocen badani wskazali także uwagę na pewne problemy: zdaniem 42,9% badanych brakuje dobrych lekarzy, ponieważ większość lekarzy wyjechało, natomiast zdaniem 10,7% badanych brakuje w gminie trzeciego lekarza.

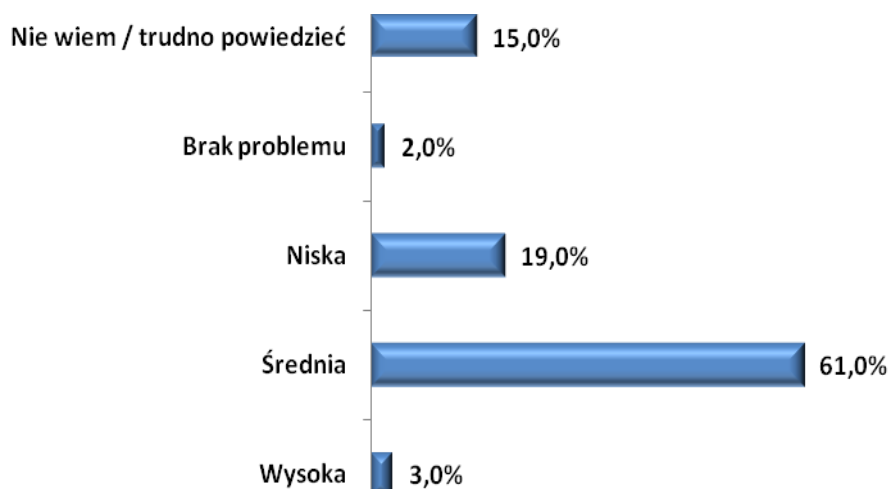
Rysunek 14. Czy dostęp do placówek opieki zdrowotnej na terenie Gminy Michałów jest wystarczający? (N=100, w%)

Problem uzależnień na terenie Gminy Michałów.

Zdaniem respondentów na terenie Gminy Michałów skala problemu uzależnień od alkoholu, narkotyków oraz innych uzależnień jest przeciętna – średnia. Taką odpowiedź wskazał 61,0% badanych osób. Jako niski zdefiniowało problem uzależnień 19,0% respondentów. Wysoko skalę problemu wskazało 3,0% badanych, natomiast brak problemu wymieniło – 2,0% ankietowanych. Brak wiedzy w tym temacie wskazało 15,0% badanych mieszkańców Gminy Michałów. Reasumując problem uzależnień w Gminie Michałów występuje zdaniem badanych, ale jego skala nie jest ponad normatywna.

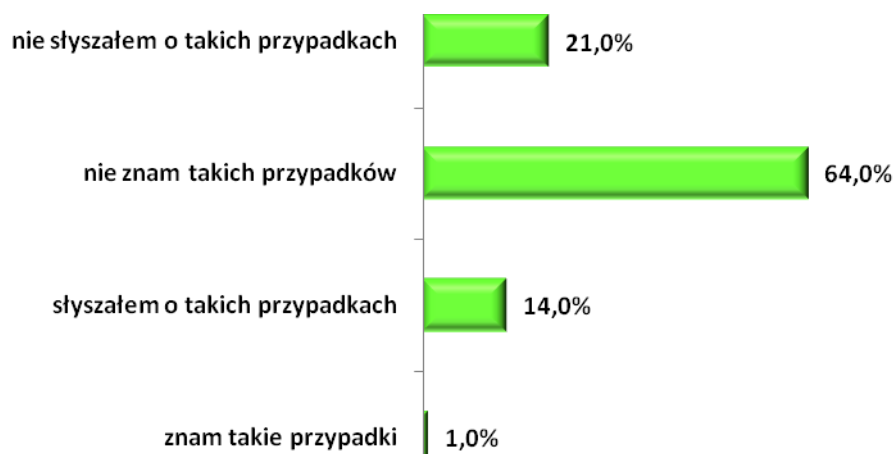
Rysunek 15. Jaka jest skala problemu uzależnień (alkohol, narkotyki, tzw. dopalacze, inne) na terenie Gminy Michałów? (N=100, w%).

Zjawisko przemocy domowej w Gminie Michałów.

Kolejnym problemem społecznym, który został poddany diagnozie mieszkańców Gminy Michałów było zjawisko przemocy domowej w gminie. Większość badanych – 64,0% nie zna takich przypadków, natomiast więcej niż co piąta badana osoba – 21,0% nie słyszała o takich przypadkach. Warto jednak zwrócić uwagę, że część ankietowanych mieszkańców Gminy Michałów słyszała o takich przypadkach – 14,0%, natomiast – 1,0% zna osobiście takie przypadki. Na podstawie pozyskanych danych należy stwierdzić, że zjawisko przemocy domowej występuje w Gminie Michałów, jednak jego skala nie jest wysoka.

Rysunek 5. Czy na terenie Gminy Michałów występuje zjawisko przemocy domowej? (N=100, w%)

Problemy społeczne występujące na terenie Gminy Michałów.

Jednym z kluczowych elementów diagnozy problemów społecznych występujących na terenie Gminy Michałów było określenie występowania poszczególnych zjawisk w obrębie gminy. Respondentom uczestniczącym w badaniu przedstawiono listę 19 problemów społecznych, które mogą występować na terenie Gminy Michałów. Każdy z respondentów mógł wskazać wszystkie problemy, które ich zdaniem występują na terenie gminy. Zdecydowanie najważniejszym problemem społecznym zdaniem niemal wszystkich mieszkańców Gminy Michałów jest problem bezrobocia. Ten problem wskazało aż 96,0% badanych. Bezrobocie jest problemem, który występuje na terenie gminy i któremu badani przypisali najwyższą rangę. Bezrobocie jest to problem, który jest katalizatorem wielu innych problemów społecznych. Drugim problemem, który występuje w Gminie Michałów jest alkoholizm. Występowanie tego problemu w Gminie Michałów wskazała niemal połowa ankietowanych osób – 48,0%. Problem alkoholizmu ma najbardziej negatywne skutki, ponieważ generuje i zawsze współwystępuje z innymi problemami. Kolejne problemy, które w znacznym zdaniem badanych występują na terenie Gminy Michałów i są obserwowane przez respondentów to przede wszystkim: trudna sytuacja ludzi starszych, ubóstwo (niedostatek środków do życia) oraz problemy zdrowotne lokalnej społeczności. Wymienione problemy wskazało odpowiednio 36,0%, 25,0% oraz 16,0% badanych. Warto zwrócić uwagę, iż zdaniem osób badanych problemami społecznymi, które występują na terenie Gminy Michałów są również: trudna sytuacja rodzin wielodzietnych i niepełnych – 13,0%, problemy edukacyjne (szkoły – ich liczba, profil, dostępność, dojazd do szkół, rekreacja i kultura – 11,0%, oraz trudna sytuacja mieszkaniowa (brak mieszkań) – 9,0%. W opinii badanych osób, mniejsza jest skala występowania takich problemów jak: brak lub niedostateczna liczba placówek ochrony zdrowia, brak poczucia bezpieczeństwa, niepełnosprawność, bezdomność, narkomania, przemoc w rodzinie oraz brak dostępu do informacji i poradnictwa. Zdaniem badanych osób w Gminie Michałów w niewielki stopniu lub wcale nie występują takie problemy społeczne jak: sieroctwo biologiczne i społeczne, problemy osób opuszczających zakłady karne, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego oraz problemy emigrantów, repatriantów, uchodźców.

Tabela 9. Problemy społeczne występujące na terenie Gminy Michałów. (N=100, w%)

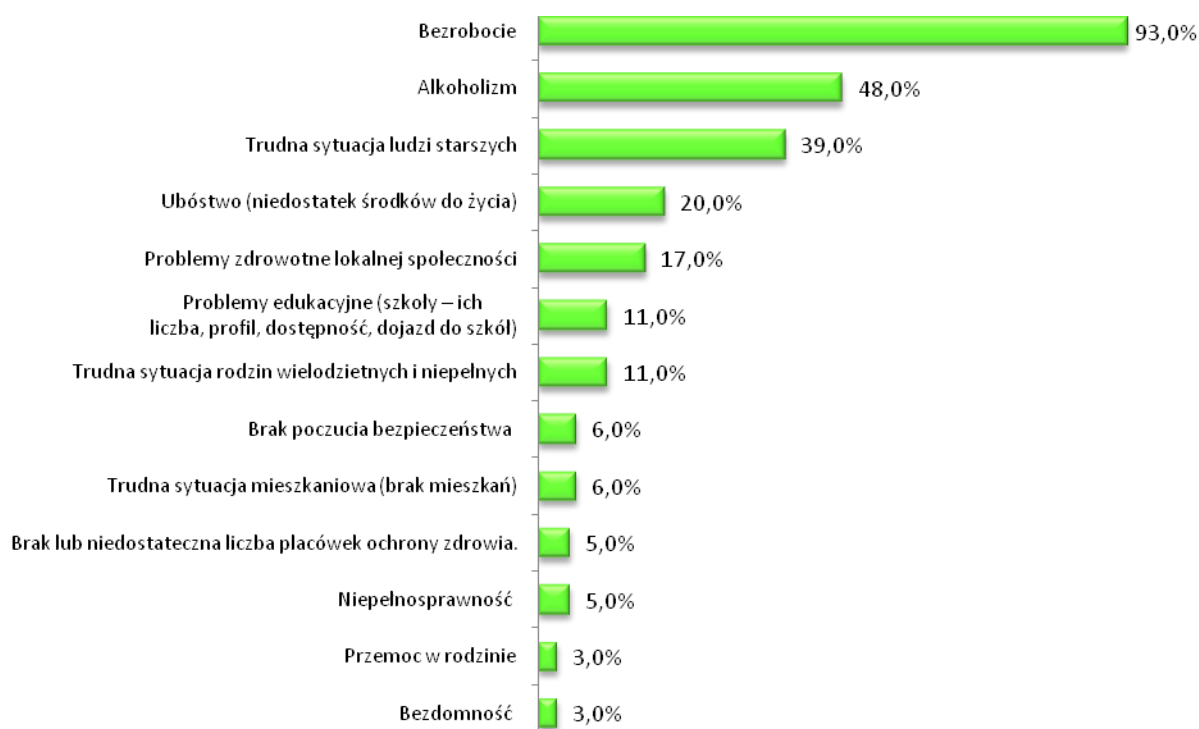
	Ilość	Procent
Bezrobocie	96	96,0%
Alkoholizm	48	48,0%
Trudna sytuacja ludzi starszych	36	36,0%
Ubóstwo (niedostatek środków do życia)	25	25,0%
Problemy zdrowotne lokalnej społeczności	16	16,0%
Trudna sytuacja rodzin wielodzietnych i niepełnych	13	13,0%
Problemy edukacyjne (szkoły – ich liczba, profil, dostępność, dojazd do szkół, rekreacja i kultura)	11	11,0%
Trudna sytuacja mieszkaniowa (brak mieszkań)	9	9,0%
Brak lub niedostateczna liczba placówek ochrony zdrowia.	6	6,0%
Brak poczucia bezpieczeństwa	4	4,0%
Niepełnosprawność	4	4,0%
Bezdomność	3	3,0%
Narkomania	2	2,0%
Przemoc w rodzinie	1	1,0%
Brak dostępu do informacji i poradnictwa	1	1,0%
Sieroctwo biologiczne i społeczne	0	0,0%
Problemy osób opuszczających zakłady karne	0	0,0%
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	0	0,0%
Problemy emigrantów, repatriantów, uchodźców.	0	0,0%

Dotkliwość poszczególnych problemów społecznych.

Kontynuacją poprzedniego pytania zadanego respondentom, dotyczącego skali poszczególnych problemów występujących na terenie Gminy Michałów było pytanie związane z największą dotkliwością każdego z problemów dla osób, rodzin jak i całego społeczeństwa. Każdy z ankietowanych mógł wytypować 5 najbardziej dotkliwych problemów społecznych z przedstawionej wcześniej listy. Ankietowani zgodzili się, że najbardziej dotkliwym problemem jest niewątpliwie bezrobocie. Niemal wszyscy badani mieszkańcy Gminy Michałów – 93,0% uznali problem bezrobocia za najbardziej dotkliwy. Drugim istotnym problemem w Gminie Michałów jest problem alkoholizmu. Problem alkoholizmu i jego negatywnych skutków i następstw został wskazany przez 48,0% badanych. Ważne problemy społeczne, które dotyczą mieszkańców Gminy Michałów w opinii respondentów to także trudna sytuacja osób starszych – 39,0% wskazań. Istotne

z punktu widzenia mieszkańców Gminy Michałów, są także problemy ubóstwa (niedostatek środków do życia) – 20,0% wskazań, problemy zdrowotne lokalnej społeczności – 17,0%, problemy edukacyjne (szkoły – ich liczba, profil, dostępność, dojazd do szkół) – 11,0% oraz trudna sytuacja rodzin wielodzietnych i niepełnych – 11,0% opinii. Wymienione powyżej problemy zostały zdefiniowane jako najważniejsze i najbardziej dotkliwe w Gminie Michałów. Wszystkie problemy według skali ich dotkliwości zostały zaprezentowane na poniższym wykresie.

Rysunek 17. Dotkliwość poszczególnych problemów społecznych. (N=100, w%)

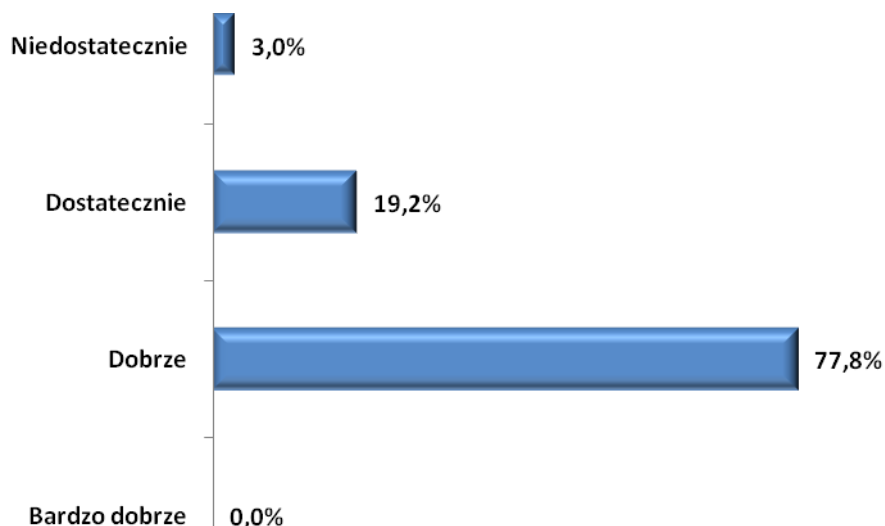
Ocena stopnia zaangażowania i kierunki działań władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców Gminy Michałów.

Respondenci uczestniczący w badaniu dokonali także oceny działań i zaangażowania władz lokalnych i jednostek administracji publicznej w rozwiązywania problemów społecznych występujących na terenie Gminy Michałów. Zgodnie z przedstawionymi danymi ankietowani dobrze oceniają działania inicjowane i podejmowane przez jednostki administracji publicznej w celu minimalizowania i przeciwdziałania problemom społecznym występującym na terenie Gminy Michałów. Dobrze działania oceniło aż 77,8% badanych. Przeciętną – dostateczną ocenę wskazało – 19,2% respondentów, natomiast niedostateczną ocenę wymieniło jedynie 3,0% badanych. Takie wyniki oznaczają pozytywną ocenę działań,

które podejmowane są w celu niwelowania pojawiających się problemów społecznych i trudności w zakresie integracji społecznej.

Rysunek 18. Ocena stopnia zaangażowania i kierunki działań władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców Gminy Michałów. (N=100, w%)

Propozycje działań, które powinien podejmować samorząd lokalny w celu rozwiązania najważniejszych problemów społecznych.

Ostatnim z elementów diagnozy problemów społecznych dokonanej przez mieszkańców Gminy Michałów było wskazanie przez badanych mieszkańców działań, które powinien podejmować samorząd lokalny w celu przeciwdziałania i rozwiązywania problemów społecznych w gminie. W celu określenia priorytetowych działań uczestnikom badania przedstawiono listę działań, z których badani wskazywali najważniejsze. Zgodnie z przedstawionymi danymi najważniejsze działania powinny koncentrować się na ograniczeniu bezrobocia i poprawy sytuacji na rynku pracy. Takie działania wskazało 57,0% respondentów. Mieszkańcy zwrócili uwagę na konieczność poprawy wydatkowania środków publiczny – 40,0%, inwestycji w infrastrukturę (drogową, wodociągową, kanalizacyjną, inną) – 36,0% wskazań oraz rozwój kultury, rozrywki, sportu i rekreacji – 34,0%. Kolejne istotne inicjatywy postulowane przez mieszkańców Gminy Michałów to: bezpłatne kształcenie absolwentów oraz osób poszukujących pracę pod kątem dostosowania ich do potrzeb rynku pracy (kursy, szkolenia itp.) - 28,0%, poprawa dostępności do opieki medycznej, wprowadzenie gminnych profilaktycznych programów zdrowotnych - 27,0%, wsparcie pracodawców oraz przedsiębiorczości (doradztwo, szkolenia itp.) - 19,0%, przeciwdziałanie

tw. emigracji zarobkowej - 13,0%, zwiększenie pomocy bezpośredniej osobom najuboższym (finansowej lub rzeczowej) - 11,0%, aktywizacja społeczna ludzi starszych – organizacja domów seniora, dziennych domów pomocy itp. - 11,0% oraz wsparcie inicjatyw obywatelskich (fundacji czy stowarzyszeń prowadzących działalność niezarobkową) - 11,0%. Pozostałe działania uszeregowane według rangi przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 10. Jakie działania powinien podjąć samorząd lokalny w celu rozwiązania najważniejszych problemów społecznych, z którymi borykają się mieszkańcy Gminy Michałów. (N=100, w%)

	Procent
Ograniczenie bezrobocia, poprawę rynku pracy	57,0%
Poprawę wydatkowania środków publicznych	40,0%
Investycje w infrastrukturę (drogową, wodociągową, kanalizacyjną, inną)	36,0%
Rozwój kultury, rozrywki, sportu i rekreacji	34,0%
Bezpłatne doszkąłcanie absolwentów oraz osób poszukujących pracę pod kątem dostosowania ich do potrzeb rynku pracy (kursy, szkolenia itp.)	28,0%
Poprawę dostępności do opieki medycznej, wprowadzenie gminnych profilaktycznych programów zdrowotnych	27,0%
Wsparcie pracodawców oraz przedsiębiorczości (doradztwo, szkolenia itp.)	19,0%
Przeciwdziałanie tzw. Emigracji zarobkowej	13,0%
Zwiększenie pomocy bezpośredniej osobom najuboższym (finansowej lub rzeczowej)	11,0%
Aktywizację społeczną ludzi starszych – organizacja domów seniora, dziennych domów pomocy itp.	11,0%
Wsparcie inicjatyw obywatelskich (fundacji czy stowarzyszeń prowadzących działalność niezarobkową)	11,0%
Poprawę bezpieczeństwa i ładu publicznego poprzez usprawnienie działania policji i straży miejskiej	9,0%
Zwiększenie liczby mieszkań socjalnych / komunalnych	6,0%
Poprawę jakości życia osobom niepełnosprawnym – mieszkania chronione, zniesienie barier architektonicznych	5,0%
Likwidację patologii społecznych (narkomania, alkoholizm) – utworzenie stacjonarnego oddziału leczenia uzależnienia od alkoholu i poradni leczenia uzależnień od subst. Psychoaktywnych	5,0%
Prowadzenie polityki proinwestycyjnej, mającej na celu przyciągnięcie inwestorów zewnętrznych (krajowych i zagranicznych) oraz pomoc procesie rejestracji firmy przez mieszkańców gminy.	4,0%
Rozbudowa bazy turystycznej na terenie gminy i promocja regionu	3,0%
Utworzenie klubu integracji społecznej – jako element eliminowania zjawiska wykluczenia społecznego	1,0%
Przeciwdziałanie bezdomności – założenie przytuliska	1,0%

VII. Analiza SWOT problemów społecznych Gminy Michałów.

Analiza SWOT jest użyteczną i coraz powszechniej stosowaną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych w pracach nad strategią. Opracowanie analizy SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Stanowi punkt wyjściowy dla określenia celów strategicznych oraz projektów socjalnych. Przedstawione poniżej czynniki obejmują mocne i słabe strony, a także szanse i zagrożenia. W analizie odnoszono się do kwestii społecznych w Gminie Michałów.

Tabela 11. Analiza SWOT problemów społecznych Gminy Michałów.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
✓ Wykwalifikowana kadra Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowie.	✓ Ubóstwo utrudniające niektórym mieszkańcom egzystencje i zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych.
✓ Bardzo dobra znajomość środowiska lokalnego przez pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowie.	✓ Wysoki poziom bezrobocia.
✓ Świadczenia i programy realizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowie.	✓ Niedostateczna ilość środków finansowych na pomoc i wsparcie dziecka i rodziny.
✓ Skuteczne zajmowanie się szeroko rozumianą profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, w tym także interwencją i pomocą rodzinom, w których dochodzi do przemocy przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Michałowie.	✓ Bariery architektoniczne utrudniające funkcjonowanie osób niepełnosprawnych.
✓ Dostęp do instytucji publicznych na terenie Gminy Michałów.	✓ Występowanie wśród mieszkańców uzależnień.
✓ Dostępność atrakcyjnych terenów pod rozwój mieszkalnictwa	✓ Niewystarczająca oferta pozaszkolna.
✓ Obecność terenów pod rozwój infrastruktury przemysłowej	✓ Mała liczba klubów i miejsc spotkań dla młodzieży.
	✓ Brak opieki socjoterapeutycznej dla młodzieży gimnazjalnej i brak funduszy na dodatkowych socjoterapeutów dla tej grupy młodzieży.
	✓ Słabo rozwinięta sieć organizacji działających w sferze pomocy społecznej.
	✓ Mała liczba organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych i ubogich.
	✓ Zbyt niska aktywność mieszkańców wsi uniemożliwiająca realizację wszystkich

<p>zwiększających potencjał gminy.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Dostępność do programów i środków finansowych ukierunkowanych na aktywizację zawodową osób bezrobotnych oraz na rzecz promocji zatrudnienia. ✓ Aktywne organizacje pozarządowe, które biorą udział w życiu społecznym i gospodarczym gminy. ✓ Działalność grup środowiskowych i pomocowych w Gminie Michałów świadczących wsparcie i pomoc dla mieszkańców gminy. ✓ Działalność gminnego centrum kultury. ✓ Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego w Michałowie do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie. ✓ Wysokie walory środowiskowe pod rozwój funkcji rekreacyjnych i turystycznych. ✓ Pozaedukacyjna działalność szkół w zakresie kultury i sportu. 	<p>programów.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Niewystarczająco dobrze rozwinięta infrastruktura (społeczna, techniczna - sieciowa) na obszarach wiejskich. ✓ Niski poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców gminy ✓ Zły stan większości komunalnych zasobów mieszkaniowych gminy. ✓ Zły stan techniczny niektórych dróg. ✓ Mała różnorodność infrastruktury i oferty usług sportowo rekreacyjnych. ✓ Nie w pełni dobrze zagospodarowana przestrzeń publiczna dla celów integracji społecznej. ✓ Słabo rozwinięta oferta usług gastronomicznych i rozrywkowych. ✓ Mała liczba miejsc publicznych sprzyjających integracji mieszkańców gminy. ✓ Niski poziom aktywności gospodarczej. ✓ Słaba motywacja mieszkańców do formalizowania swojej działalności.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Prężnie działające władze lokalne w gminie. ✓ Realizacja inwestycji w gminie. ✓ Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji w latach 2014-2020. ✓ Współpraca pomiędzy instytucjami i organizacjami w sprawach dotyczących pomocy społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Roszczeniowe postawy klientów pomocy społecznej. ✓ Zmiany modelu życia – rozbijanie więzi rodzinnych i społecznych. ✓ Bezradność rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów. ✓ Ograniczanie wysokości środków finansowych przeznaczonych z budżetu centralnego na pomoc społeczną.

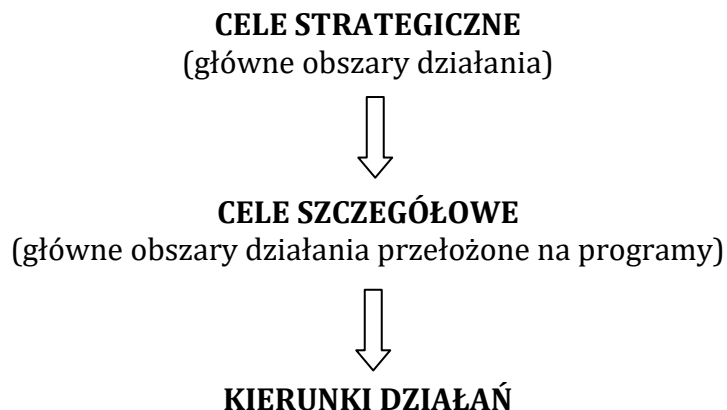
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Aktywizacja gospodarcza gminy z udziałem funduszy strukturalnych. ✓ Pozyskanie nowych inwestorów tworzących nowe miejsca pracy. ✓ Rozwój infrastruktury odpowiadającej zmieniającym się potrzebom społecznym. ✓ Tworzenie i wdrażanie specjalnych programów pomocowych. ✓ Rozwój edukacji ponadgimnazjalnej na terenie gminy. ✓ Szeroka i bardziej dostępna profilaktyka zdrowotna. ✓ Tworzenie stowarzyszeń, fundacji i organizacji pozarządowych. ✓ Rozwój infrastruktury drogowej. ✓ Systemowe rozwiązania z zakresu polityki społecznej. ✓ Wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie problemów społecznych i zaangażowanie w ich rozwiązywanie. ✓ Realizacja nowych programów aktywizacji obszarów wiejskich. ✓ Sprzyjająca polityka regionalna nastawiona na rozwój obszarów wiejskich. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zbyt mała liczba pracowników socjalnych - pracownicy socjalni, którzy już pracują, są zbyt obciążeni pracą. ✓ Konieczność obsługi dodatkowych zadań przez GOPS bez zwiększenia zatrudnienia. ✓ Zbyt duża liczba rodzin przypadająca na jednego pracownika socjalnego, co uniemożliwia efektywną opiekę nad rodzinami. ✓ Zbyt dużą część obowiązków pracownika socjalnego zajmuje wypełnianie procedur administracyjnych. ✓ Postępujący problem uzależnień, w tym szczególnie uzależnień wśród młodzieży. ✓ Trudność w diagnozowaniu problemu uzależnień wśród młodzieży. ✓ Niedostateczne środki finansowe na oświatę. ✓ Emigracja zarobkowa i migracja na inne tereny oraz niekorzystne zmiany demograficzne – starzenie się społeczeństwa. ✓ Zmiany legislacyjne ograniczające możliwości wsparcia osób niepełnosprawnych. ✓ Niezadowalający poziom współpracy pomiędzy szkołą a rodziną. ✓ Niedostateczna oferta spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież. ✓ Trudności w pozyskiwaniu środków finansowych z zewnątrz. ✓ Postępujące starzenie się społeczeństwa, choroby cywilizacyjne.
---	---

VIII. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michałów na lata 2016 – 2022.

STRATEGIA nazywamy zaplanowany i często realizowany w praktyce sposób osiągnięcia jakiegoś wyznaczonego celu.

Celem Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Michałów jest wytyczenie priorytetowych rozwiązań w zakresie przewyciężenia określonych problemów społecznych. Punktem wyjścia dla opracowania strategii jest diagnoza stanu faktycznego, analiza danych zastanych wynikających ze specyfiki gminy. Zebrany materiał źródłowy oraz wyniki badań przeprowadzonych wśród mieszkańców Gminy Michałów pozwoliły wskazać grupę najważniejszych problemów społecznych w gminie. Realizacja zadań zawartych w strategii planowana jest na lata 2016 – 2022 co powinno zapewnić możliwość długofalowych działań wspierających osoby i rodziny w procesie odzyskania zdolności do samodzielnego funkcjonowania w środowisku. Przedstawionych w Strategii propozycji częściowych działań możliwych do zrealizowania w ramach poszczególnych celów głównych nie należy traktować, jako rejestru zadań do wykonania. Mają one znaczenie inspiracji i wskazań, w jakim kierunku powinno być planowanie operacyjne przy realizacji celów strategicznych. Z tego względu propozycje programów są przedstawione skrótowo, w sposób szkicowy, jako zarys programów, które należy dopiero rozwinąć i nadać formę projektu. Na podstawie diagnozy sytuacji społecznej w Gminie Michałów przyjęte zostały obszary priorytetowe dla realizowania polityki społecznej w gminie. Priorytetowymi działaniami w sferze przeciwdziałania problemom społecznym na terenie Gminy powinny być: przeciwdziałanie skutkom bezrobocia, wspieranie rodzin w pełnieniu ich funkcji społecznych, stworzenie systemu wsparcia dla osób starszych, tworzenie warunków sprzyjających aktywizacji osób niepełnosprawnych oraz rozwijanie kapitału społecznego mieszkańców. Ujęcie w Strategii instytucji publicznych i organizacji pozarządowych, jako realizatorów poszczególnych zadań określonych w celach strategicznych nie wymagało przeprowadzenia konsultacji. Realizacja zadań została określona w regulaminach i Statutach poszczególnych jednostek.

Plan wdrażania Strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Michałów prezentuje się następująco:

Wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michałów na lata 2016 - 2022 opierać będzie na realizacji czterech celów strategicznych:

I. CEL STRATEGICZNY

Przeciwdziałanie powstawaniu zjawiska ubóstwa w gminie Michałów.

II. CEL STRATEGICZNY

Integracja społeczna i aktywizacja zawodowa oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w gminie Michałów.

III. CEL STRATEGICZNY

Redukowanie problemu uzależnień w gminie Michałów.

IV. CEL STRATEGICZNY

Wspieranie rodzin z problemami opiekuńczo - wychowawczymi, rodzin wielodzietnych i niepełnych w gminie

I. Cel strategiczny: Przeciwdziałanie powstawaniu zjawiska ubóstwa w Gminie Michałów.

Ubóstwo oznacza brak możliwości dokonywania różnego rodzaju wyborów mających zasadnicze znaczenie dla rozwoju jednostki, pozwalających na prowadzenie długiego, zdrowego i aktywnego życia, korzystanie z przyzwoitego standardu życiowego, wolności, poczucie własnej godności, cieszenie się szacunkiem wśród innych członków społeczeństwa. Ubóstwo oznacza nie tylko brak wystarczających dochodów lecz także brak możliwości przekształcenia dostępnych dóbr w celu osiągnięcia takich sposobów funkcjonowania jednostki, które pozwalają na prowadzenie przez nią odpowiadającego jej stylu życia (pozwalają na zaspokojenie podstawowych, na danym etapie rozwoju, potrzeb życiowych. Dlatego też forma pomocy kierowana do osób ubogich powinna z jednej strony zabezpieczać ich byt, a z drugiej motywować ich do podjęcia starań zmiany swego życia.

I.1. Cel szczegółowy: Minimalizowanie zjawiska ubóstwa w Gminie Michałów.

Kierunki działań:

- ✓ Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej niezbędnej do zapewnienia właściwej egzystencji osób dotkniętych problemem ubóstwa.
- ✓ Mobilizowanie i motywowanie do aktywności społecznej.
- ✓ Zwiększenie środków na pomoc społeczną ukierunkowaną na pomoc osobom i rodzinom dotkniętym problemem ubóstwa.
- ✓ Organizowanie akcji społecznych i włączenie organizacji pozarządowych i stowarzyszeń do działań ukierunkowanych na pozyskiwanie i przekazywanie potrzebującym żywności, odzieży, środków czystości oraz artykułów gospodarstwa domowego.
- ✓ Wspieranie i pomoc w rozwijaniu wolontariatu, jako formy pomocy na rzecz osób potrzebujących.
- ✓ Tworzenie i wspieranie grup samopomocowych przez osoby i rodziny dotknięte lub zagrożone ubóstwem.
- ✓ Umożliwianie większej dostępności do fachowej i rzetelnej pomocy: medycznej, prawnej, doradczej.

- ✓ Aktywne włączenie organizacji i stowarzyszeń działających na terenie Gminy Michałów do wspierania działań zmierzających do ograniczenia zjawiska ubóstwa na terenie gminy.
- ✓ Promowanie alternatywnych źródeł dochodu wśród rolników.
- ✓ Promowanie odnawialnych źródeł energii.

1.2. Cel szczegółowy: Stworzenie systemu pomocy skoncentrowanej na osobach i rodzinach dotkniętych ubóstwem w Gminie Michałów.

Kierunki działań:

- ✓ Analizowanie przyczyn ubóstwa i minimalizowanie ich źródeł.
- ✓ Objęcie opieką pedagogiczno-psychologiczną dzieci z rodzin dotkniętych ubóstwem.
- ✓ Propagowanie wśród osób ubogich alternatywnych sposobów życia.
- ✓ Prezentowanie i uczenie postaw aktywności i przedsiębiorczości osób ubogich.
- ✓ Stworzenie centrum informacji o organizacjach i instytucjach świadczących pomoc osobom i rodzinom dotkniętym ubóstwem, bezrobociem, alkoholizmem i przemocą.
- ✓ Tworzenie mieszkań socjalnych oraz chronionych.
- ✓ Współpraca z mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi, rolnikami i samorządem lokalnym na rzecz ograniczenia ubóstwa.
- ✓ Stała współpraca z instytucjami publicznymi takimi jak SZOZ w Michałowie, szkoły, biblioteka, Urząd Gminy.
- ✓ Prowadzenie akcji prozdrowotnych i promowanie zdrowego trybu życia.
- ✓ Prowadzenie i wspieranie akcji i działań edukacyjnych, kulturalnych i sportowych na rzecz mieszkańców Gminy Michałów.
- ✓ Wspieranie akcji poprawiających warunki i jakość życia mieszkańców gminy.
- ✓ Wspieranie oddolnych inicjatyw lokalnych.
- ✓ Rewitalizacja społeczna mieszkańców gminy

II. Cel strategiczny: Integracja społeczna i aktywizacja zawodowa oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w gminie.

Niezwykle ważnym problemem społecznym w Gminie Michałów zdiagnozowanym podczas analizy danych jest znaczny odsetek osób wykluczonych społecznie z powodu choroby, bezrobocia, wieku czy też niepełnosprawności. W związku z powyższym konieczne wydaje się podjęcie takich działań, które ukierunkowane będą na integrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem i marginalizacją społeczną, mobilizowanie, wspieranie i inspirowanie aktywności osób ubogich, bezrobotnych, niepełnosprawnych oraz starszych, a także zapewnianie tym grupom szerszego dostępu do aktywnego uczestnictwa społecznego i kulturalnego w życiu społecznym Gminy Michałów.

II.1. Cel szczegółowy: Integracja, reintegracja i aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, przeciwdziałanie skutkom bezrobocia.

Kierunki działań:

- ✓ Bieżące monitorowanie i analizowanie sytuacji osób bezrobotnych i ich rodzin we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Pińczowie.
- ✓ Zatrudnianie osób bezrobotnych w ramach robót publicznych, prac interwencyjnych, prac społecznie użytecznych, praktyk i staży we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Pińczowie w celu redukcji zjawiska bezrobocia i aktywizacji zawodowej mieszkańców Gminy Michałów.
- ✓ Przygotowanie, realizowanie lub współorganizowanie oraz uczestnictwo w projektach (w tym współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej) przyczyniających się do aktywizacji osób bezrobotnych z terenu Gminy Michałów.
- ✓ Rozwój form i narzędzi aktywnego wsparcia, które sprzyjać będą aktywizacji zawodowej oraz przyczynią się do wzrostu kwalifikacji osób bezrobotnych będących w trudnej sytuacji socjalno – bytowej.
- ✓ Zwiększenie dostępności do ofert pracy, upowszechnianie informacji o wolnych miejscach pracy oraz usługach oferowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Pińczowie.
- ✓ Promowanie przedsiębiorczości wśród mieszkańców Gminy Michałów.

- ✓ Rozwój pracy socjalnej na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w oparciu o zawieranie i realizowanie kontraktów socjalnych.
- ✓ Wsparcie osób zagrożonych bezdomnością i bezdomnych poprzez zapewnienie schronienia, pracę socjalną, działania osłonowe, reintegrację społeczną i zawodową.
- ✓ Aktywne włączenie organizacji i stowarzyszeń działających na terenie Gminy Michałów do aktywnego wspierania działań zmierzających do integracji zawodowej osób bezrobotnych oraz przeciwdziałania skutkom bezrobocia.

II.2. Cel szczegółowy: Integracja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych oraz starszych.

Kierunki działań:

- ✓ Zwiększenie możliwości korzystania z usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych, między innymi w ramach rozwijania prac społecznie użytecznych oraz poprzez promocję wolontariatu.
- ✓ Promowanie i wspieranie wolontariatu, będącego formą integracji społecznej dla osób starszych.
- ✓ Realizacja projektów związanych z rozwojem aktywności społecznej, kulturalnej, edukacyjnej i zdrowotnej osób, które znajdują się w okresie przejścia na emeryturę i tuż po zakończeniu aktywności zawodowej. Projekty te powinny uwzględniać promocję elastycznych form zatrudnienia i organizacji czasu pracy, promocję wolontariatu i prac na rzecz społeczności lokalnej, odnawianie kontaktów ze znajomymi i sąsiadami oraz tworzenie grup samopomocowych i banków czasu.
- ✓ Realizacja projektów opieki otwartej i półotwartej, jak np. „obiady na kółkach” i domowe usługi medyczne, organizację pracy socjalnej w mieszkaniach i środowiskowych centrach socjalnych, tworzenie domów czasowego pobytu oraz projekty modernizacji mieszkań i rewitalizacji celem lepszego dostosowania przestrzeni do potrzeb niepełnosprawnych.
- ✓ Wsparcie dla osób starszych i chorych poprzez pomoc w tworzeniu warunków dla funkcjonowania grup samopomocowych, np. kluby seniora.
- ✓ Współpraca z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie likwidacji barier architektonicznych, w szczególności w obiektach użyteczności publicznej.

- ✓ Zintegrowanie działań instytucji i organizacji pozarządowych na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów osób starszych i niepełnosprawnych.
- ✓ Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu.
- ✓ Wspieranie działań na rzecz poprawy dostępności do usług publicznych m.in. przez osoby niepełnosprawne.

III. Cel szczegółowy: Redukowanie problemu uzależnień w Gminie Michałów.

Powyższy cel strategiczny, będzie realizowany i wykonywany w oparciu o zintensyfikowanie działań kontrolnych w tym zakresie, uzupełnienie dotychczasowych działań profilaktycznych o charakterze edukacyjnym, skierowanych na ograniczenie popytu na napoje alkoholowe wśród młodzieży, używania substancji psychoaktywnych jak również na zmianę postaw i przekonań młodych ludzi. Cel strategiczny powinien być zrealizowany także w oparciu o pomoc osobom i rodzinom dotkniętym alkoholizmem (a więc osobom uzależnionym i współuzależnionym), ale także poprzez wypracowanie zintegrowanego programu profilaktyki. Zgodnie z danymi konsumpcja napojów alkoholowych jest zjawiskiem o wielu ujemnych skutkach. Negatywne skutki alkoholizmu mają konsekwencje indywidualne, ale przede wszystkim społeczne. Problem alkoholizmu jest katalizatorem większości problemów społecznych, jest czynnikiem determinującym pojawienie się innych problemów społecznych. Dlatego tak istotne jest redukcja i marginalizacja problemów uzależnień w Gminie Michałów. Konieczne jest, więc intensywne wdrażanie niżej wymienionych celów operacyjnych i podjęcie konkretnych działań.

III.1. Cel szczegółowy: Podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, w szczególności przez dzieci i młodzież.

Kierunki działań:

- ✓ Rozwijanie edukacji publicznej mającej na celu informowanie o społecznych, zdrowotnych i ekonomicznych skutkach związanych z używaniem alkoholu.
- ✓ Promowanie zdrowego stylu życia w trzeźwości i abstynencji.

III.2. Cel szczegółowy: Zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej w zapobieganiu używaniu alkoholu i innych substancji psychoaktywnych w szczególności przez dzieci i młodzież.

Kierunki działań:

- ✓ Wspieranie istniejących lokalnych programów mających na celu zintensyfikowanie działań profilaktycznych kontrolnych skierowanych na ograniczenie popytu na napoje alkoholowe.
- ✓ Wspieranie działań edukacyjnych w zakresie wdrażania skutecznych programów profilaktycznych w pracy z młodzieżą.
- ✓ Wspieranie programów edukacyjnych skierowanych do rodziców mających na celu zaangażowanie ich w oddziaływania profilaktyczne wobec dzieci.
- ✓ Wspieranie programów profilaktyczno – interwencyjnych zaadresowanych do dzieci i młodzieży oraz do grup ryzyka.
- ✓ Aktywne włączenie organizacji pozarządowych oraz stowarzyszeń do promowania działań z zakresu rozwiązywania problemów związanych z używaniem alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych przez mieszkańców Gminy Michałów.

III.3. Cel szczegółowy: Wprowadzenie zintegrowanego systemu pomocy osobom i rodzinom dotkniętym alkoholizmem.

Kierunki działań:

- ✓ Zwiększenie oferty terapeutycznej dla osób uzależnionych od alkoholu i innych środków psychoaktywnych.
- ✓ Udzielanie wsparcia rodzinom osób dotkniętym alkoholizmem, a więc współzależnym.
- ✓ Ochrona rodzin dotkniętych alkoholizmem i jednocześnie zagrożonych przemocą.
- ✓ Objęcie dzieci opieką psychologiczno-pedagogiczną oraz socjoterapeutyczną z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym.
- ✓ Udzielanie porad prawnych rodzinom z problemem alkoholowym.
- ✓ Stworzenie centrum informacyjnego zapewniającego fachową pomoc, jak i dyskrecję osobom uzależnionym, ich rodzinom.

IV. Cel strategiczny: Wspieranie rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi, rodzin wielodzietnych i niepełnych w Gminie Michałów.

IV.1. Cel szczegółowy: Poprawa jakości życia, zabezpieczenie bezpieczeństwa socjalnego rodzin wielodzietnych.

Kierunki działań:

- ✓ Wdrażanie programów rządowych, samorządowych ukierunkowanych na dzieci i młodzież uczącą się.
- ✓ Podniesienie poziomu funkcjonowania rodzin z zakresu opieki i wychowania dzieci poprzez prowadzenie specjalistycznego poradnictwa rodzinnego.
- ✓ Tworzenie grup samopomocowych i wolontariatu dla rodzin niezaradnych, z problemami opiekuńczo – wychowawczymi.
- ✓ Pomoc finansowa, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej.
- ✓ Organizowanie zajęć dla dzieci w świetlicach terapeutycznych.
- ✓ Dotowanie kosztów uczestnictwa dzieci z rodzin najuboższych, wielodzietnych i niepełnych w zorganizowanych formach wypoczynku. Preferencje dla rodzin wielodzietnych w posyłaniu dzieci do przedszkola (zwolnienie z opłaty stałej, wyżywienia).
- ✓ Tworzenie świetlic środowiskowych oraz socjoterapeutycznych.

IV.2. Cel szczegółowy: Przeciwdziałanie zjawiskom grożącym wykluczeniem społecznym oraz bezradnością życiową.

Kierunki działań:

- ✓ Udzielanie pomocy w formie: poradnictwa, terapii rodzinnej, pracy socjalnej, zapewnienia dzieciom opieki i wychowania poza rodziną.
- ✓ Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz rodzin.
- ✓ Tworzenie i wspieranie zintegrowanych programów wsparcia rodzin wielodzietnych w jej funkcjach wychowawczej, opiekuńczej i socjalnej.
- ✓ Eliminowanie czynników sprzyjających wykluczeniu rodzin wielodzietnych.

- ✓ Rozbudowa specjalistycznego poradnictwa rodzinnego – większa możliwość korzystania z porad psychologa, prawnika, pedagoga, szczególnie przez osoby z rodzin uzależnionych w celu rozwiązywania jej problemów.
- ✓ Angażowanie wolontariuszy do pomocy rodzinom wielodzietnym i niepełnym w opiece nad dziećmi i pomocy edukacyjnej.
- ✓ Współpraca z placówkami oświatowo - wychowawczymi, organizacjami pozarządowymi i policją w budowaniu i realizowaniu programów profilaktyki ubóstwa, uzależnień, niedostosowania społecznego oraz przestępczości dzieci.
- ✓ Tworzenie świetlic środowiskowych oraz socjoterapeutycznych.

VIII. Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Michałów na lata 2016-2022.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michałów na lata 2016 - 2022 oczywiście nie stanowi zamkniętego zbioru i katalogu działań. Zdiagnozowane problemy i przewidziane działania nie wykluczają realizacji nowych inicjatyw, będących odpowiedzią na nowopowstałe wyzwania. W okresie czasu, który obejmuje Strategia, wdrażane i realizowane będą, w zależności od potrzeb, programy i projekty dotyczące poszczególnych obszarów i celów strategicznych. Opracowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michałów stanowi dokument, który programuje życie społeczności lokalnej, w związku z powyższym strategia ma charakter elastyczny i stwarzający możliwości odpowiedniego dostosowania zaprogramowanych działań do zmieniającej się sytuacji społeczno – gospodarczej, pojawiających się nowych problemów społecznych oraz zmian przepisów prawa, które wyznaczają obszary interwencji w polityce społecznej.

VIII.1. Monitoring i ewaluacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Michałów .

Monitorowanie realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michałów planowane jest poprzez okresową ocenę stopnia osiągnięcia określonych kierunków priorytetowych i stopnia realizacji zaplanowanych przedsięwzięć. Za wykonywanie zbiorczych sprawozdań, gromadzenie i upowszechnianie zbiorczych danych

z zakresu monitorowania stopnia realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych odpowiedzialny będzie Zespół ds. Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michałów składający się z pracowników GOPS w Michałowie oraz Urzędu Gminy w Michałowie. Zadaniem Zespołu będzie nadzór nad wdrażaniem Strategii, koordynowanie działań związanych z realizacją Strategii oraz opracowywanie i zgłaszanie propozycji zmian, które należy wprowadzić w Strategii. Za realizację wyżej wymienionych działań odpowiadać będzie powołany w tym celu koordynator czyli kierownik GOPS w Michałowie. Monitorowanie realizacji zadań Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych planowane jest co dwa lata poprzez składane przez Zespół sprawozdanie z realizacji zadań wynikających z obowiązującej Strategii.

VIII.2. Źródła finansowania.

Zakłada się, że źródłami finansowania lub współfinansowania przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michałów na lata 2016-2022 będą: budżet Państwa, budżet Gminy Michałów, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła.

Wzór kwestionariusza ankiety:

1) Czy jest Pani/Pan zadowolony(a) z warunków życia w gminie Michałów?

- Zdecydowanie tak
- Raczej tak
- Raczej nie
- Zdecydowanie nie
- Nie wiem / trudno powiedzieć

2) Dlaczego Pani/Pan jest zadowolony lub niezadowolony z warunków życia w gminie Michałów?

3) Jak ocenia Pani/Pan jakość życia w gminie Michałów?

- Bardzo wysoko
- Raczej wysoko
- Przeciętnie
- Nisko
- Bardzo nisko

4) Czy gmina Michałów jest dobrym miejscem do życia?

- Zdecydowanie tak
- Raczej tak
- Raczej nie
- Zdecydowanie nie
- Nie wiem / trudno powiedzieć

5) Jak ocenia Pani/Pan gminę Michałów pod względem warunków mieszkaniowych?

- Bardzo wysoko
- Raczej wysoko
- Przeciętnie
- Nisko
- Bardzo nisko

6) Jak ocenia Pani/Pan gminę Michałów pod względem bezpieczeństwa mieszkańców?

- Bardzo wysoko
- Raczej wysoko
- Przeciętnie
- Nisko
- Bardzo nisko

**8) Czy dostęp do placówek opieki zdrowotnej na terenie gminy Michałów jest wystarczający?
(proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź)**

- Zdecydowanie tak
- Raczej tak
- Raczej nie
- Zdecydowanie nie
- Nie wiem / trudno powiedzieć

Jakich placówek brakuje w gminie Michałów? .....

9) **Jaka jest skala problemu uzależnień (alkohol, narkotyki, tzw. dopalacze, inne) na terenie gminy Michałów? (proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź)**

- Wysoka
- Średnia
- Niska
- Brak problemu
- Nie wiem / trudno powiedzieć

10) **Czy na terenie gminy Michałów występuje zjawisko przemocy domowej? (proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź)**

- znam takie przypadki
- słyszałem o takich przypadkach
- nie znam takich przypadków
- nie słyszałem o takich przypadkach

11) **Które z wymienionych problemów społecznych występują na terenie gminy Michałów?**

<i>(odpowiedź prosimy zaznaczyć krzyżykiem we właściwych rubrykach)</i>		
1.	Bezrobocie	
2.	Niepełnosprawność	
3.	Problemy zdrowotne lokalnej społeczności	
4.	Ubóstwo (niedostatek środków do życia)	
5.	Bezdomność	
6.	Trudna sytuacja rodzin wielodzietnych i niepełnych	
7.	Sieroctwo biologiczne i społeczne	
8.	Trudna sytuacja ludzi starszych	
9.	Trudna sytuacja mieszkaniowa (brak mieszkań)	
10.	Alkoholizm	
11.	Narkomania	
12.	Przemoc w rodzinie	
13.	Brak lub niedostateczna liczba placówek ochrony zdrowia.	
14.	Problemy osób opuszczających zakłady karne	
15.	Problemy edukacyjne (szkoły – ich liczba, profil, dostępność, dojazd do szkół, rekreacja i kultura)	
16.	Brak poczucia bezpieczeństwa	
17.	Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	
18.	Brak dostępu do informacji i poradnictwa	
19.	Problemy emigrantów, repatriantów, uchodźców.	

12) **Które z wymienionych wyżej problemów uznaje Pani/Pan za najbardziej dotkliwe?**

Proszę wybrać nie więcej niż 5 najbardziej dotkliwych problemów i podać odpowiadające im numery od 1 do 19 rozpoczynając od najbardziej dotkliwego

--	--	--	--	--

13) **Jak Pani/Pan ocenia stopień zaangażowania i kierunki działań władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców:**

- Bardzo dobrze
- Dobrze
- Dostatecznie
- Niedostatecznie

14) Na co w Pani/Pana opinii samorząd lokalny winien położyć największy nacisk w celu rozwiązania najważniejszych problemów społecznych, z którymi borykają się mieszkańcy gminy Michałów (można zaznaczyć maksymalnie 5 rozwiązań)

- Poprawę dostępności do opieki medycznej, wprowadzenie gminnych profilaktycznych programów zdrowotnych
- Poprawę gospodarowania środkami publicznymi
- Rozwój kultury, rozrywki, sportu i rekreacji
- Zwiększenie pomocy bezpośredniej osobom najuboższym (finansowej lub rzeczowej)
- Poprawę bezpieczeństwa i ładu publicznego poprzez usprawnienie działania policji i straży miejskiej
- Ograniczenie bezrobocia, poprawę rynku pracy
- Wsparcie pracodawców oraz przedsiębiorczości (doradztwo, szkolenia itp.)
- Poprawę jakości życia osobom niepełnosprawnym – mieszkania chronione, zniesienie barier architektonicznych
- Zwiększenie liczby mieszkań socjalnych / komunalnych
- Utworzenie klubu integracji społecznej – jako element eliminowania zjawiska wykluczenia społecznego
- Przeciwdziałanie bezdomności – założenie przytuliska
- Likwidację patologii społecznych (narkomania, alkoholizm) – utworzenie stacjonarnego oddziału leczenia uzależnienia od alkoholu i poradni leczenia uzależnień od subst. Psychoaktywnych
- Inwestycje w infrastrukturę (drogową, wodociągową, kanalizacyjną, inną)
- Aktywizację społeczną ludzi starszych – organizacja domów seniora, dziennych domów pomocy itp.
- Bezpłatne kształcenie absolwentów oraz osób poszukujących pracę pod kątem dostosowania ich do potrzeb rynku pracy (kursy, szkolenia itp.)
- Przeciwdziałanie tzw. Emigracji zarobkowej
- Rozbudowa bazy turystycznej na terenie gminy i promocja regionu
- Prowadzenie polityki proinwestycyjnej, mającej na celu przyciągnięcie inwestorów zewnętrznych (krajowych i zagranicznych) oraz pomoc procesie rejestracji firmy przez mieszkańców gminy.
- Wsparcie inicjatyw obywatelskich (fundacji czy stowarzyszeń prowadzących działalność niezarobkową)
- Inne (należy wpisać)

METRYCZKA

Płeć:

- Kobieta
- Mężczyzna

Wiek:

- 18 – 25 lat
- 26 – 35 lat
- 36 – 45 lat
- 46 – 55 lat

- 56 – 65 lat
- Powyżej 65 lat

Miejsce zamieszkania:

Grupa społeczno-zawodowa:

- Osoba pracująca
- Osoba bezrobotna
- Uczeń / student
- Emeryt / rencista

Spis wykresów:

<i>Rysunek 1. Położenie Gminy Michałów w obrębie powiatu pińczowskiego. ....</i>	<i>11</i>
<i>Rysunek 2. Liczba mieszkańców Gminy Michałów w latach 2006 – 2015 r. (opracowanie własne na podstawie danych GUS).....</i>	<i>12</i>
<i>Rysunek 3. Przyrost naturalny w Gminie Michałów w latach 2006 – 2015. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS) .....</i>	<i>13</i>
<i>Rysunek 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) w Gminie Michałów w latach 2006-2015. (Opracowanie własne na podstawie danych GUS).....</i>	<i>14</i>
<i>Rysunek 5. Liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Michałów w latach 20097 – 2016 (źródło: opracowanie własne, dane GUS).....</i>	<i>27</i>
<i>Rysunek 6. Liczba bezrobotnych ogółem, długotrwale bezrobotnych oraz bezrobotnych z prawem do zasiłku w Gminie Michałów. (Opracowanie na podstawie danych GOPS Michałów) .....</i>	<i>30</i>
<i>Rysunek 7. Najważniejsze powody przyznania pomocy. Struktura rodzin, którym przyznano pomoc według powodów przyznania pomocy w latach 2013 – 2015. (Opracowanie na podstawie danych GOPS Michałów) .....</i>	<i>40</i>
<i>Rysunek 8. Środki ogółem przeznaczzone na pomoc społeczną w zakresie zasiłków celowych, okresowych oraz stałych w 2015 roku. (opracowanie na podstawie danych GOPS Michałów) .....</i>	<i>42</i>
<i>Rysunek 9. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w latach 2013 – 2015. (opracowanie na podstawie danych GOPS Michałów) .....</i>	<i>46</i>
<i>Rysunek 10. Czy jest Pani/Pan zadowolony(a) z warunków życia w Gminie Michałów? (N=100, w%)</i>	<i>49</i>
<i>Rysunek 11. Jak ocenia Pani/Pan jakość życia w Gminie Michałów? (N=100, w%).....</i>	<i>50</i>
<i>Rysunek 12. Czy Gmina Michałów jest dobrym miejscem do życia? (N=100, w%) .....</i>	<i>50</i>
<i>Rysunek 13. Ocena warunków życia w Gminie Michałów pod względem warunków mieszkaniowych, oraz bezpieczeństwa mieszkańców. (N=100, w%) .....</i>	<i>51</i>
<i>Rysunek 14. Czy dostęp do placówek opieki zdrowotnej na terenie Gminy Michałów jest wystarczający? (N=100, w%) .....</i>	<i>52</i>
<i>Rysunek 15. Jaka jest skala problemu uzależnień (alkohol, narkotyki, tzw. dopalacze, inne) na terenie Gminy Michałów? (N=100, w%). .....</i>	<i>53</i>
<i>Rysunek 16. Czy na terenie Gminy Michałów występuje zjawisko przemocy domowej? (N=100, w%)</i>	<i>53</i>
<i>Rysunek 17. Dotkliwość poszczególnych problemów społecznych. (N=100, w%) .....</i>	<i>56</i>
<i>Rysunek 18. Ocena stopnia zaangażowania i kierunki działań władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców Gminy Michałów. (N=100, w%) .....</i>	<i>57</i>

Spis tabel:

<i>Tabela 1. Ludność Gminy Michałów oraz powiatu Pińczowskiego według kategorii. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS) .....</i>	<i>13</i>
<i>Tabela 2. Saldo migracji wewnętrznych w Gminie Michałów w latach 2010 – 2015. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS) .....</i>	<i>14</i>
<i>Tabela 3. Saldo migracji zagranicznych w Gminie Michałów w latach 2010 – 2014. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS) .....</i>	<i>14</i>
<i>Tabela 4. Branże i liczba podmiotów w Gminie Michałów na dzień 30.07.2016r. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS) .....</i>	<i>28</i>
<i>Tabela 5. Powody przyznania pomocy. Struktura rodzin, którym przyznano pomoc według powodów przyznania pomocy w latach 2013 – 2015. (Opracowanie na podstawie danych GOPS Michałów) ....</i>	<i>40</i>
<i>Tabela 6. Przyczyny kwalifikujące się do świadczeń z pomocy społecznej w latach 2013 – 2015. Liczba rodzin. (opracowanie na podstawie danych GOPS Michałów) .....</i>	<i>41</i>
<i>Tabela 7. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w latach 2013– 2015. (opracowanie na podstawie danych GOPS Michałów) .....</i>	<i>46</i>
<i>Tabela 8. Charakterystyka badanej próby – płeć, wiek oraz grupa społeczno zawodowa respondentów. (N=100, w%) .....</i>	<i>48</i>
<i>Tabela 9. Problemy społeczne występujące na terenie Gminy Michałów. (N=100, w%) .....</i>	<i>55</i>
<i>Tabela 10. Jakie działania powinien podjąć samorząd lokalny w celu rozwiązania najważniejszych problemów społecznych, z którymi borykają się mieszkańcy Gminy Michałów. (N=100, w%) .....</i>	<i>58</i>
<i>Tabela 11. Analiza SWOT problemów społecznych Gminy Michałów. ....</i>	<i>59</i>